

KULTURMINNESVÅRDSPROGRAM FÖR EKSJÖ KOMMUN

Del II
Program

Dec. 1985

Antaget av kommunfullmäktige 1986-03-20, § 124

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	Sid
FÖRORD	
INLEDNING	
Kulturminnesvård	1
Vård och skydd av kulturarvet	1
BESKRIVNING OCH VÄRDERING AV HITTILLS GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER	
KULTURLANDSKAPET	
fornminnesinventering	2
fornvård	3
naturinventering	4
landskapsvård	4
värdering	5
BEBYGGELSEN	
bebyggelseinventeringar	5
byggnadsvård	6
bebyggelse som redan har särskilt förordnande	6
värdering	8
FÖRÄNDRINGAR AV BETYDELSE FÖR KULTURMINNESVÅRDEN	
jordbruk	8
skogsbruk	9
vägbyggnad	10
energi	10
tätortsutbyggnad	11
ANSVAR FÖR KULTURMILJÖN	
kommunal planering	12
KOMMUNAL BEVARANDEMÅLSÄTTNING	
REDOVISNING AV OMRÅDEN AV SÄRSKILT KULTURHISTORISKT VÄRDE	
enstaka objekt som föreslås byggnadsminnesförklarade	16
sammanställning av ovan redovisade områden och objekt med åtgärdsförslag, befintlig reglering, ansvarsförhållande och tidlig prioritering	29
APPENDIX	
råd och anvisningar	43
bidrag och lån till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse	44
lagar och betydelse för Kulturminnesvården	46
föreningar, nämnder, institutioner, myndigheter som arbetar med Kulturminnesvård	54
föreslagna byggnadsminnesmärken och byggnadsminnen som är under behandling	56
LITTERATURFÖRTECKNING	
	57

Text: M Syllner-Gustafsson
Foto: M Syllner-Gustafsson där inget annat anges
Teckningar: L Grandelius
Utskrift: K Malmkvist

FÖRORD

Eksjö kommun har inlett en ny fas i planeringen kring kulturminnesvården. Ett kulturminnesvårdsprogram är utarbetat.

Samhällets snabba förändringar hotar de kulturhistoriska värdena, vilket har lett till att kulturmiljöfrågorna har fått ett ökat allmänt intresse. Önskan att bevara delar av kulturlandskap och bebyggelse har givits uttryck i en uppmaning från Riksantikvarieämbetet och Statens planverk 1978 till samtliga kommunstyrelser och länsstyrelser i landet att upprätta program för kulturminnesvården.

Avsikten med kommunala kulturminnesvårdsprogram är att få de kulturhistoriska intressena redovisade och prioriterade för att underlätta planeringen av den fysiska miljön och samordningen mellan ansvariga kommunala nämnder.

Eksjö kommunstyrelse beslutade 1979-12-06, § 430, att tillsätta en arbetsgrupp för att utarbeta ett kulturminnesvårdsprogram. Arbetsgruppen har haft följande sammansättning:

Birgit Jungbeck, ordförande (kulturnämnden), Karl-Gustaf Johansson (kommunstyrelsen), Carl-Eric Carlsson (byggnadsnämnden), Per-Olof Ringqvist (länsstyrelsen), Klas Börjesson (länsmuseum), Inger Wilin, projektledare (Eksjö museum), Sven Nilsson (tekniska kontoret) och Jan Åsberg, sekreterare (plan- och byggkontoret).

Arbetet med kulturminnesvårdsprogrammet - byggnadsinventering, kulturhistorisk utredning med bevarandeförslag samt program - har på uppdrag av arbetsgruppen utförts av fil kand Marianne Syllner-Gustafsson i samråd med länsstyrelsen, Jönköpings länsmuseum, Eksjö museum, plan- och byggkontoret i Eksjö och de lokala hembygdsföreningarna.

Arbetet har resulterat i två av varandra avhängiga skrifter:

- Del I "Kulturhistorisk utredning och bevarandeförslag".
Den beskriver bygdens historiska framväxt och omfattar byggnader och miljöer, som bör bevaras i den framtida samhällsutbyggnaden.
- Del II "Kulturminnesvårdsprogram för Eksjö kommun".
I programmet redovisas de kulturhistoriska intressena samt åtgärder som behövs för att bevara och säkerställa dessa.

För Eksjö stad finns en särskild kulturhistorisk utredning med bevarandeförslag, daterad juni 1981. Det antogs av kommunfullmäktige 1981-06-25, § 81.

Ett antaget program för kulturminnesvården anger kommunens intentioner i bevarandefrågor samtidigt som utgångsläget för samordning eller avvägning gentemot andra samhällsintressen i den kommunala planeringen förbättras. Det antagna programmet uttrycker kommunens vilja att bevara delar av kulturlandskapet och bebyggelsen, som är karakteristisk för Eksjö kommun och som speglar olika tider, funktioner och sociala förhållanden för att visa bebyggelseutvecklingen i kommunen. Bevarandet syftar inte till att skapa kulturresevat. Syftet är i stället att förena ett fortsatt nyttjande med ett ökat medvetande om det kulturhistoriska värdet. Härigenom kan förändringar anpassas till den befintliga miljön. Det är viktigt att hålla i minnet att inte endast de i programmet utvärderade kultur-

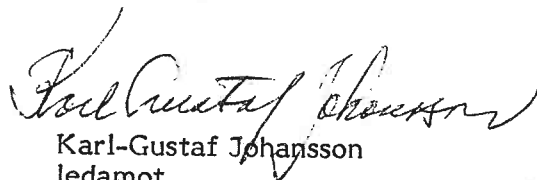
miljöerna har kulturhistoriskt intresse utan att varje förändring av miljön kräver ett kulturhistoriskt hänsynstagande.

Den ökade kunskapen, som erhållits om kulturmiljön i kommunen genom inventeringen och som presenterats i skrift Del I och II bör spridas till kommuninvånarna. Detta för att öka medvetenheten och få en återverkan i form av bättre vård och underhåll av bebyggelse och landskap samt ett ökat hänsynstagande till de kulturhistoriska intressena.

ARBETSGRUPPEN

Birgit Jungbeck
ordförande

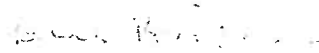
Karl-Gustaf Johansson
ledamot

Carl-Erik Carlsson
ledamot

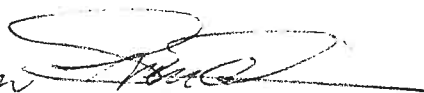
Per-Olof Ringqvist
länsantikvarie

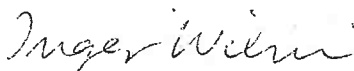
Klas Börjesson
landsantikvarie

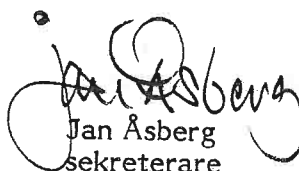
Marianne Syllner-Gustavsson
utredare

Sven Nilsson
repr tekniska kontoret

Inger Wilin
projektledare

Jan Åsberg
sekreterare

INLEDNING

Kulturminnesvård

Frågor som rör kulturminnesvården finns belagda i skrift åtminstone sedan 1500-talet. Under 1600-talets stormaktstid var det viktigt för den svenska överheten att hävda sitt folk och sitt land gentemot andra länder. I samband härmed gavs initiativ till att samla in förhistoriskt föremål och att inventera fornlämningar och byggnader varpå man utfärdade regleringar och bestämmelser angående behandlingen av dessa.

Insamling och dokumentation förblev länge kulturminnesvårdens främsta uppgift. En snabb utveckling av samhället efter andra världskriget, med utbyggnad av samhällen och vägar samt jord- och skogsbruksrationaliseringar förändrade emellertid synen på kulturminnesvårdens arbetssätt. I stället för att handla passivt gällde det nu att aktivt gå ut och planera för ett bevarande.

En vändning i den senare riktningen var tillkomsten på 1970-talet av fysisk riksplanering, som förutom hushållning med mark och vatten också berörde konflikten mellan förändring och bevarande för naturvård, kulturminnesvård och framförallt friluftsliv.

Sedan dess har kulturminnesvården fått en ökad delaktighet i samhällsplaneringen och förutom i de antikvariska institutionerna och museerna även blivit förankrad i kommunernas, landstingens och länsstyrelsernas arbete. Kulturminnesvården verkar i dag för att skapa en kontinuitet i den befintliga fysiska miljön för att få en rättvisande bild av den utveckling, som lett fram till våra dagars samhälle.

Genom tillkomsten av ett kommunalt kulturminnesvårdsprogram kan ett flertal behov tillgodoses. Programmet utgör en intresseredovisning för kulturminnesvården och ett underlagsmaterial för det vidare arbetet med vården av kulturarvet. Den precisering av bevarandebestämmelser som ligger i urvalet av kulturhistoriskt värdefulla miljöer innebär en bättre utgångspunkt för en samordning eller avvägning gentemot andra samhällsintressen i den kommunala planeringen. Materialet kan också användas för att klargöra för exempelvis jord- och skogsbrukets företrädare när samråd är önskvärt. Det måste betonas att urvalet av värdefulla miljöer till stor del är baserat på möjligheterna att levandegöra kulturarvet. Objekt och miljöer, som inte är medtagna i urvalet, och det är merparten av de förekommande, har självklart sitt kulturhistoriska värde.

Vård och skydd av kulturarvet

Kulturminnesvårdsarbetet är i huvudsak baserat på frivilliga insatser och på allmänhetens förståelse och intresse för bevarandefrågor. Utan de enskilda fastighetsägarnas/brukarnas medverkan vore en aktiv kulturminnesvård otänkbar. Genom att vårda och hävda sin gård eller byggnad utför de en kulturgärning i det dagliga arbetet. Deras insatser ger allmänheten möjlighet att uppleva, förstå och njuta av olika kulturmönster i omgivningen. En insats av mycket stor betydelse för vården av kulturarvet görs också av kommunens hembygdsföreningar, som under årens lopp rustat och vårdat åtskilliga byggnader av kulturhistoriskt värde. Hembygdsföreningarna gör också en betydande insats för att sprida intresse och föreståelse för kulturarvet.

En av den lokala kulturminnesvårdens huvuduppgifter framöver blir att genom publikationer, utställningar eller på annat sätt sprida kunskap om

kommunens kulturhistoria, kommunens bevarade kulturminnen och om hur dessa bäst skall förvaltas åt framtiden. Den informationsinsats som behövs för att klara denna uppgift är omfattande och den behöver i hög grad planeras på lång sikt.

Markägare och allmänhet vet väldigt litet om fornminneslagens bestämmelser, vilket kan bero på bristande information. En mängd fornminnen och odlingslämningar ligger i mark som fortfarande brukas. Ett naturligt nyttjande av marken genom jord- och skogsbruk är då ofta den bästa vårdformen om den kombineras med råd om hur hävden lämpligast bör ske.

Grundregeln för vård och underhåll av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse är att ansvaret åvilar ägarna. Förmånen att få förvalta kulturhistoriska värden innebär också ett ansvar för byggnadernas fortbestånd. För att engagera och uppmuntra innehavarna av kulturhistoriskt intressanta byggnader skall kulturminnesvårdens företrädare biträda på olika sätt. I dag finns ett rikhaltigt material från planverket, byggforskningen och riksantikvarieämbetet, som behandlar upprustning, vård och underhåll av äldre byggnader i allmänhet. Detta material bör kombineras med lokal information för att tillvägagångssättet ska anpassas till det lokala enskilda huset.

I privata byggnader där allmänintresset för bevarande är stort bör samhället engagera sig ekonomiskt. Under senare år har intresset från statligt håll för värden av kulturhistoriskt, värdefull bebyggelse stadigt ökat, vilket har lett till utökade möjligheter till lån och bidrag.

Kulturminnesvärden bygger på medvetenhet, förståelse och intresse för kulturarvet och sker i huvudsak genom frivilliga insatser. Författningar och lagar ger olika lämningar ett generellt skydd och kan utnyttjas vid tvister. Lagrum som är tillämplbara på kulturhistoriska intressen förekommer i fornminneslagen, byggnadslagstiftningen och i naturvårdslagen. (Se del I) Dessutom finns i skogsvårdslagstiftningen inskrivet speciella hänsynsregler för bevakning av kulturvärdena. (Se nedan)

BESKRIVNING OCH VÄRDERING AV HITTILLS GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER

Betydelsefulla initiativ för bevarande och vård av kulturhistoriska intressen i Eksjö kommun har tagits av enskilda personer, organisationer, kommunen, läns museet, länsstyrelsen och riksantikvarieämbetet (Raä). Genom kulturhistoriska inventeringar, förordnanden enligt byggnads- och naturvårdslagen, handlingsprogram för Eksjö stad och genom att för vissa områden ange särskilda riktlinjer i kommunöversikten har särskilt värdefulla kulturmiljöer hindrats från att genomgå förvanskande förändringar. Syftet med ett antaget kulturminnesvårdsprogram är en kontinuerlig fortsättning av det påbörjade kulturminnesvårdsarbetet.

KULTURLANDSKAPET

Fornminnesinventering

Från 1938 till 1978 utförde Riksantikvarieämbetet en inventering av landets fasta fornlämningar i samband med att Rikets allmänna kartverk upprättade en ny ekonomisk karta över Sverige. Raä svarade därvid för

redovisningen av de fasta fornlämningarna och andra kulturminnesmärken. En revidering av kartorna började 1974 och pågår fortfarande.

Jönköpings län inventerades under åren 1953-54, Eksjö kommun inventerades 1954. En sammanställning av inventeringsmaterialet gjordes 1978 i Raås fornlämningsanalys för Jönköpings län. En revidering började i Jönköpings län 1982 och i Eksjö kommun kommer den att påbörjas under mitten eller slutet av 1980-talet.

Större delen av det material som framkom genom förstagångsinventeringen finns redovisat på ekonomiska kartan. Fornlämningarna är utmärkta med en punkt eller med en streckad omkretslinje och betecknade med ett run -R, ett gammalt karttecken för fornlämning. Markägare, myndigheter och planerare kan därvid snabbt få veta, var det finns fornlämningar. Hos Raä, länsstyrelsen, länsmuseum och Eksjö museum finns dessutom ett fullständigt register över kommunens kända fornlämningar.

Alla fornlämningar, kända som okända, skyddas enligt lagen om fornminnen (FML) (1942 nr 350, omtryckt 1976 nr 442).

Fornvård

Jordbrukets rationalisering har medfört stora förändringar i det äldre kulturlandskapet. Det har också inneburit förändringar för fornvårderna. Genom fornlämningarnas belägenhet ofta i det äldre landskapets hage och äng vårdades de automatiskt till följd av bondens hävd av dessa marker. Många hag- och ängsmarker i kommunen ligger i dag övergivna, vilket har medfört att de förr öppna fornlämningsplatserna har vuxit igen.

Inom vissa fornlämningsområden har därför skötsel av fornlämningarna och omgivningen återupptagits för att skapa en lämplig miljö. Återställningsarbetet har bestått i ofta omfattande röjningar av igenvuxna områden, som sedan kontinuerligt måste vårdas för att de inte på nytt ska växa igen. Fornvården är betydelsefull, då fornlämningsmiljöerna, med tanke på friluftsliv, bildar en offentlig miljö.

Länsstyrelsen är ansvarig för fornvården i länet och upprättar vårdplaner för fornvårdsarbetet. Fornvårdsarbetena i Eksjö kommun har bedrivits som beredskapsarbeten, vilket har inneburit att fornvården varit beroende av sysselsättningsläget i kommunen. Fornvårdsplaner finns i dag för följande områden:

	Socken	Fastighet	Fornlämning	
25	Höreda	Ryningsholm	gravfält	Raä 10, 11
27	Eksjö	Nystorp	gravfält	Raä 112
44	Höreda	Nifsarp	gravfält	Raä 28
85	Edshult	Edshult	borgruin, kyrkruin, (säteri)	Raä 1, 2, 14
86	Mellby	Mellby	gravfält	Raä 15
144	Eksjö	Skiverstad	gravfält, resta stenar, röse	Raä 102, 103, 131, 101, 104 (105), (122)

De första vårdplanerna upprättades 1971, och vårdinsatser påbörjades 1973. Under 1973-74 utfördes vårdarbeten främst på gravfälten vid Ryningsholm och Nifsarp. Verksamheten låg i stort sett nere under mitten och slutet av 1970-talet (med undantag för hösten 1978) på grund av att beredskapslag ofta saknades i Eksjö. 1980 återupptogs arbetet med anledning av att AMS specialarbetsplats i Nässjö övertog det vårdarbete som tidigare legat inom Eksjö distriktet.

Naturinventering

I Jönköpings län påbörjades sommaren 1974, bl a som led i den fortsatta fysiska riksplaneringen, arbetet med en översiktlig naturinventering av länet. Avsikten var att få fram underlag till det fortsatta naturvårdsarbetet på läns- och kommunal nivå samt att få ett naturvårdsunderlag för kommunal markanvändningsplanering. Eksjö kommun inventerades 1975 och en slutlig rapport sammanställdes 1979.

I rapporten redovisas 65 områden, som ur naturvårdens synpunkt är värdefulla för kommunen. En del av dessa områden utgör gemensamma intressen för natur- och kulturminnesvården (t ex området omkring Edshults säteri och Berg i Edshults socken, Askerydsvägen och Borgmästarängen i Eksjö landsförsamling, Börsebo och Pukulla byar i Ingatorps socken). Det kan illustrera det samarbete, mellan natur- och kulturminnesvård som är nödvändigt för skydd och vård av kulturlandskapet. Samarbetet är tillkommet i avsikt att bevara och vårda miljöer, som åskådliggör olika faser av kulturlandskapets utveckling och som också är representativa för svensk natur och svenskt odlingslandskap.

Landskapsvård

En äldre brukningsform med stora ytor öppen foderproducerande mark, ängar och hagar, underhållen genom kontinuerlig skötsel för att få en hög foderavkastning, övergavs vid 1800-talets slut. Samhällsomvandlingar, nya metoder och tekniker medförde att en rationellare brukningsform tog vid. Härigenom ändrade kulturlandskapet struktur med bl a igenväxning av ängs- och hagmarker som följd. På många platser i landet arbetar man nu med att säkerställa och återvinna det äldre kulturlandskapet genom vård och underhåll av hagar och ängar. Liksom för fornvården gäller för landskapsvården att områdena röjs och att de kontinuerligt vårdas med slätter, bete och tillsyn av träd och markvegetation. En tillfällig avröjning utan efterföljande vård och skötsel är direkt olämplig. Buskar och ogräs av olika slag erövrar snabbt ett sådant område och ger det ett vanvårdat utseende.

Landskapsvården i kommunen har utförts som beredskapsarbeten. Den har därför liksom fornvården varit beroende av arbetsmarknadsläget i kommunen. Vårdplaner upprättas av naturvårdsenheten på länsstyrelsen och för Eksjö kommun finns 30 vårdplaner som berör landskapsavsnitt i socknarna Bellö, Edshult, Eksjö, Hult, Hässleby, Höreda och Ingatorp.

Landskapsvården i kommunen har ägnats åt objekt av olika karaktärer, som t ex odlingslandskapet (slätterängar, annan ängsmark, hag- och andra betesmarker), bokskogar, lövskogar, strandremсор, strövområden, rastplatser, naturfenomen (Skurugata, Hulegata). Fyra av de landskapsavsnitt som vårdas är naturreservat ett är naturminne och två skyddas enligt 19 § naturvårdslagen.

Vårdplaner har upprättats sedan 1970. Mest aktivt var beredskapsarbetet under åren 1970-72. Under de första åren gjordes främst röjningar längs sjöstränder. Detta arbete kunde inte följas upp, p g a att arbetskraft saknades, vilket innebar att det utförda arbetet gjorde mer skada än nytta.

Värdering

Inventeringar av fornlämningar och natur har i kommunen bedrivits i statlig och i kommunal regi. Inventeringarna har utgjort underlagsmaterial för kommunal planering samt för forn- och landskapsvård bestod med beredskapsmedel.

- Redovisningen av fornlämningarna på ekonomiska kartan ger kommunen, markägare och exploatörer en grundinformation om förekomsten av fasta fornlämningar. Ytterligare och mer detaljerad information kunde lämnas om kommunen lät skylta samtliga fornlämningar.
- Fornvård motiverad av sysselsättningspolitiska skäl medför osäker kontinuitet i vården, vilket kan vara till skada både för planläggning och för påbörjat arbete. Om kommunen åtog sig vårdarbetet kunde detta skötas kontinuerligt i samråd med länsstyrelsen. Önskvärt vore att också markägare och hembygdsföreningar tog del i fornvårds- och landskapsvårdsarbetet. Råd och anvisningar lämnas av Eksjö museum, länsmuseum, länsstyrelsen och Raä.
- Forn- och landskapsvård bör ägnas åt olika typer av objekt, så att samtliga arkeologiska perioder och skilda delar av kulturlandskapets produktionsmark blir företrädda. I programmet redovisas ett urval fornlämningsmiljöer, vilka man särskilt bör ta hänsyn till vid fortsatta vårdarbeten.
- Mot bakgrund av den förestående revideringen av ekonomiska kartan måste programurvalet ses över, revideras och kompletteras.

BEBYGGELSEN

Bebyggelseinventeringar

Bebyggelseinventeringar har utförts i olika omgångar i Eksjö kommun. 1973 gjordes en översiktlig byinventering, som omfattar 45 byar. Dessa har kortfattat beskrivits och klassificerats.

1971-72 gjordes en bebyggelseinventering av Eksjö stad. Den omfattar samtliga hus byggda före 1930 inom ett område, som i stort sammanfaller med det område som stadsplanerades 1924. Även enstaka byggnader uppförda efter 1930 finns med i inventeringen. Samtliga dessa byggnader ombesiktigades 1978 i samband med en rapportredovisning. Med denna som grund upprättades ett handlingsprogram för Eksjö stad.

1981-83 gjordes en bebyggelseinventering av Eksjö kommuns landsbygd. Den omfattar samtliga byggnader, som finns redovisade på den ekonomiska kartan för åren 1954-56, med undantag för Eksjö stad med dess utbredning innanför 1924 års stadsplanegräns. En rapportredovisning färdigställdes 1983.

1979 inventerades byggnadsbeståndet i pastoratens ägo i Linköpings stift, Jönköpings län. Inventeringen omfattar samtliga byggnader på präst-

gårdar, löneboställen och hyresfastigheter. För jämförelsens skull är också enstaka f.d pastoratsägda byggnader medtagna. Enligt lagen om förvaltning av kyrklig jord meddelar stiftsnämnden särskilda föreskrifter för vård och användning av prästgårdar, som utgör en särpräglad miljö eller byggnad på prästgård, som har särskilt kulturhistoriskt värde, samt upprättar i samråd med länsstyrelsen planer för fastigheternas vård och underhåll.

Byggnadsvård

Det är av största betydelse för det lokala landskapets framtida utseende att bebyggelsen vårdas och underhålls. Nya hus i stället för gamla och nya material och tekniker i äldre byggnader ger miljön på landsbygd och i tätort en likartad karaktär. Det är därför viktigt att hänsyn tas till bebyggelsens och miljöns speciella förutsättningar, så att de inte förvanskas. Lämpligast är att ägaren eller brukaren kontinuerligt underhåller sin gård eller byggnad då kan vården utföras inom rimliga kostnader. För att bevara det kulturhistoriska värdet krävs kunskap om bebyggelsen och förståelse för dess uppbyggnad och tekniska egenskaper. Råd och anvisningar går att få genom stadsarkitektkontoret i Eksjö, Eksjö museum, Jönköpings länsmuseum och Raä.

Bebyggelse som redan har särskilda förordnanden

Byggnadsminneslagen har tillkommit för att ge skydd åt ett urval byggnader som representerar särskilt stora kulturhistoriska värden. Avsikten är att också byggnadsminnena ska ge en rättvisande bild av den historiska utvecklingen i län och i riket som helhet. Idag saknas flera byggnadstyper avseende olika tider, funktioner och sociala förhållanden, vilket bl.a beror på bristande underlagsmaterial. Genom kommunernas och länens kulturminnesvårdsprogram ökas förutsättningarna för ett aktivt agerande och säkerställande av byggnadsminnen.

För att en byggnad ska anses som byggnadsminne bör den kunna berätta om samtiden, förmedla kunskap om äldre tiders näringsliv, samhällsmiljö, bostads- och arbetsförhållanden, sociala villkor, tekniska och estetiska ideal. Byggnadsminneslagen kan endast i undantagsfall användas för att skydda hela bebyggelsemiljöer. Bebyggelsemiljöer, som kan komma i fråga måste innehålla byggnader med direkt samband med varandra som t ex i en bruksmiljö, brunnsort eller på en fäbod. I allmänhet tillförsäkras även ett omkringliggande område skydd mot förändring. Större kultur- landskapsavsnitt, som ängar, hagar eller åkrar kan däremot inte omfattas av byggnadsminneslagen.

Fråga om byggnadsminnesförklaring kan väckas av enskild person, kommun eller stat och länsstyrelsen förklarar en byggnad för byggnadsminne. Föreskrifter om vård och underhåll av byggnader/byggnaderna och miljön utformas i samråd med ägaren.

Lagen gäller inte statliga byggnader. Kulturhistoriskt eller konstnärligt värdefulla statliga byggnader, som är att betrakta som minnesmärken kallas byggnadsminnesmärken och vårdas med särskild hänsyn till sitt värde. (Se bilaga 1)

Följande fastigheter inom Eksjö kommun har förklarats som byggnadsminnen:

Kv Färgaren 4, N Storgatan 29	Krusagården	1965-10-13
Kv Guldsmeden 2, N Storgatan 18	Aschanska gården	1965-10-13

Kv Vaxblekaren 7	Uthuslänga	1965-10-13
Arendt Byggmästares gata 4	Trädgårdspaviljong	1965-10-13
Kv Färgaren 3 (del av) och del av stg 400, Lilla Torget 2	Peder Skomakares gård och Gamla färgeriet	1978-06-30
Kv Kopparslagaren 1 och 4 Österlånggatan 31	Eksjö museum samt markområden och magasin	1978-06-30
Kv Kopparslagaren 2	Fornminnesgården	1978-06-30
Arendt Byggmästares gata 22	Magasinsbyggnad	1978-06-30
Kv Brännerigården 2	Gathus och port-	1981-03-06
Österlånggatan 29	liderbyggnad	
Kv Borgen 3, Stora Torget 3	Lustigkulle	1981-03-06
Kv Lustigkulle 5, Vetlandav.		

Frågan om byggnaders yttre utformning regleras i 38 § byggnadsstadgan (BS). Genom riksdagsbeslut 1980 fick 38 § BS en utvidgad lydelse, som säger att hänsyn skall tas till egenarten inom ett bebyggelseområde med värdefull miljö. Kommunen skall bestämma vilka områden, som är så skyddsvärda, att den nya bestämmelsen skall tillämpas. Innan bestämmelsen kan börja tillämpas ska kommunen informera ägarna till fastigheter inom de aktuella områdena och därefter krävs ett kommunfullmäktigebeslut. 38 § BS utvidgade lydelse skall enligt beslut i byggnadsnämnden 1981-10-21 tillämpas i den del av Eksjö stads centrala delar, för vilken fullmäktige har antagit en bevarandeplan. Dessutom skall den tillämpas i följande områden, vilka har särskilt angivits i "Generalplan för hela kommunen" senast antagen av kommunfullmäktige 17 februari 1977.

Mellby kyrka	Mellby sn	beslutsdatum	1981-10-21
Pukulla	Ingatorps sn	"	"
Näs	Ingatorps sn	"	"
Ryningsholm	Höreda sn	"	"
Edshults herrgård	Edshults sn	"	"
Fågelhult och Åsa	Kråkshults sn	"	"
Hult	Hässleby sn	"	"
Idekulla	Ingatorps sn	"	"
Askerydsvägen	Eksjö landsförsamling	"	"

Område som inte är detaljplanelagt och som innehåller historiskt eller konstnärligt värdefull bebyggelse, fornlämningar eller andra minnesmärken kan skyddas genom förordnande enligt 86 § byggnadslagen (BL) av länsstyrelsen. Härvid får nybyggnadsåtgärd enligt 75 § BS inte ske utan länsstyrelsens tillstånd. Följande miljöer inom Eksjö kommun skyddas genom förordnanden enligt 86 § BL:

Fågelhults och Åsa byar	Kråkshults sn	beslutsdatum	1973-04-11
Idekulla by	Ingatorps sn	"	1973-04-19
Börsebo by	Ingatorps sn	"	1975-09-17
Mellby kyrka	Mellby sn	"	1975-09-17
Ryningsholm	Höreda sn	"	1978-08-18
Edshult	Edshults sn	"	1979-05-04
Hults by	Hässleby sn	"	1979-06-20
Hunnerstad säteri	Höreda sn	"	1979-06-20

Värdering

Bebyggelseinventeringar i Eksjö kommun har utförts på uppdrag av kommunen och kyrkan. Syftet har varit att erhålla kunskap om bebyggelsen och miljön för att få ett underlagsmaterial vid vård och underhåll, fysisk planering, i lånefrågor och i byggnadslovsärenden.

- Inventeringsunderlaget används för sitt syfte; ett handlingsprogram för Eksjö stad har tagits i fullmäktige, och i lånefrågor och i byggnadslovsärenden tas hänsyn till den redovisade kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen. Genom förordnanden enligt 86 § BL och med stöd av 38 § BS utvidgade lydelse samt genom byggnadsminnesförklaringar har viss bebyggelse säkerställts mot förvanskande förändringar. Ytterligare förslag om byggnadsminnen har inkommit under 1979 och 1983. Den ökade kunskapen om bebyggelsen och miljön har medfört att intresset för vård och underhåll har ökat.
- Bebyggelseinventeringarna täcker idag inom Eksjö stad samtlig bebyggelse fram till år 1930 och inom den övriga kommunen samtlig bebyggelse fram till åren 1954-1956. Önskvärt vore att också kommunens återstående bebyggelse, yngre och samtida, inventerades och bedömdes ur kulturhistorisk synpunkt för att få handlingsberedskap vid eventuell förändrad markanvändning.
- Ytterligare information om det kulturhistoriska värdet i bebyggelse och miljö bör lämnas till kommuninvånarna för att de rätt ska förstå betydelsen av detta och vikten av vård och underhåll. Dessutom bör uppgifter lämnas om vilka ekonomiska möjligheter, i form av bidrag, förhöjt låneunderlag och tillägglån o s v, för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse som står till buds.
- Den utvärderade bebyggelsen på landsbygden föreslås i programmet få skydd enligt 38 § BS.

FÖRÄNDRINGAR AV BETYDELSE FÖR KULTURMINNESVÅRDEN

Genom samhällets pågående förändring finns en fara för att de äldre kulturlämningarna raderas ut och ersätts av nya. Den pågående förändringen ska naturligtvis inte hindras men för att få kontinuitet i utvecklingen krävs hänsyn till den tradition, i bebyggelse och miljö, som utgör förutsättningen för kommunens nutida landskapsbild. Nedan redovisas pågående förändringar som har betydelse för kulturminnesvården.

Jordbruk

Eksjö kommuns relativt små familj jordbruk har stor betydelse för landskapets utseende och karaktär. Landskapet är mångformigt med småbruten växling mellan öppet och slutet landskap.

Den pågående strukturrationaliseringen håller långsamt på att förändra denna landskapsbild. Jordbrukssammanläggningar och borttagande av "odlingshinder" (stenmurar, odlingsrösen, slingrande bäckar o s v) för att åstadkomma rationellare drift medför en ökad odlingsareal, men också ett minskat antal jordbrukare samtidigt som verksamheter i anslutning till jordbruket koncentreras till tätorterna. De yttersta konsekvenserna av detta är att ängar, hagar och annan betesmark lämnas åt igenväxning och åtskilliga byggnader åt förfall.

En ökning av den igenväxande markens produktionsförmåga kan enligt skogsvårdslagens 5 § tredje stycket erhållas genom skogsplantering såvida marken inte är av särskilt intresse för kulturminnesvården (2 § SVL). Härvid finns en fara för att ägobegreppen med tiden endast kommer att omfattas av åker och skog. Det mångformiga landskapet ersätts då av ett enformigt där man har svårt att avläsa spår av äldre tiders verksamheter.

Konflikter mellan bevarandeintressen och dagens rationella jordbruk har givit upphov till en diskussion om behovet av hänsynsregler i jordbrukets lagstiftning. Någon hänsynsparagraf har inte införts utan generella hänsynsregler, som finns i naturvårdslagen (NVL) 1 och 20 §§ gäller tills vidare.

1 §

Naturen utgör en nationell tillgång som skall skyddas och vårdas. Den är tillgänglig för alla enligt allemansrätten.

Envar skall visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med naturen.

Kan vid arbetsföretag eller eljest skada å naturen ej undvikas, skola de åtgärder vidtagas som behövas för att begränsa eller motverka skadan.

20 §

"Kan arbetsföretag, som ej omfattas av tillståndstvång enligt 18 eller 19 §§ NVL, komma att väsentligt ändra naturmiljön (denna inbegriper också odlingslandskapet), skall innan företaget utföres, samråd ske med länsstyrelsen..... Beträffande arbetsföretag som sägs i första stycket, äger länsstyrelsen förelägga företagaren att vidtaga de åtgärder som finnes erforderliga för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön."

I övrigt erhålls de bästa resultaten genom kontinuerligt samråd mellan lantbruksnämnden och länsstyrelsen, där de olika intressesynpunkterna kan ventileras och kompromissas på ett tidigt stadium så att onödiga konfliktsituationer kan undvikas, samt genom information till jordbrukare och allmänhet så att medvetandet om kulturvärdena ökar.

En ökad medvetenhet hos jordbrukare om äldre traditioner och kulturmiljöer och förståelse för de kulturhistoriska värdena betyder att bevarandeintressena kan förenas med näringens intressen och ett hänsynstagande kan tillämpas vid förändring av kulturlandskap och bebyggelse. När det gäller t.ex jordbrukets ekonomibyggnader är det av vikt att den enskilde enligt 38 § BS tar hänsyn till kulturmiljön vid val av material, färg, utformning och placering. Härvid är det viktigt att kommunen också delger lantbruksnämnden information om de kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöerna eftersom denna nämnd ofta ger jordbrukarna hjälp vid projektering och ritningar av ekonomibyggnader.

Skogsbruk

Stora delar av det som idag är skogsmark är överskogad äldre kulturmark med samma typer av lämningar som i det nutida öppna landskapet-fornlämningar, gravar, boplatser, fossil åkermark etc, odlingsrösen, äldre brukningsvägar, torpgrunder, stenmurar, kvarnlämningar o dyl. Lämningar efter rent skogliga åtgärder som kolbottnar, tjärdalar, kolar-kojespisar finns också i skogen.

Skogsbruket har sedan 1950 talet ändrat karaktär i metod och teknik. Syftet är att åstadkomma virkesrika slutavverkningar vilket uppnås genom bortgallring av de klenaste träden. Slutavverkningen medför att

en större yta kalhuggs. Efter uttransportering av virket markbereds ytan för plantering. Skogen röjs och gallras på nytt och efter 80-100 år sker en ny slutavverkning. Vissa skogsmarker gödslas och där det finns risk för försumpning dikas marken. Försöksverksamhet bedrivs också med stubbupptagning för att erhålla mera virke eftersom 20 % av trädets volym finns i stubben. Denna bearbetning av skogen sker i största utsträckning maskinellt. Metod och teknik står i skarp kontrast till äldre tiders, då endast de grövsta träden togs ut och arbetet skedde manuellt med yxa och såg och transporterna försiggick med häst.

I samband med det mekaniserade skogsbruket kan skador på marken, fornlämningar och andra typer av lämningar uppstå. De formella, lagtekniska förutsättningarna för att förhindra sådana skador finns inom ramen för naturvårds-, skogsvårds- och fornminneslagen. (1, 20 §§ NVL, 21 § SVL 1, 3, 8 §§ FML) På ekonomiska kartan (se fornminnesinventering), i kommunöversikt, områdesplaner o.s.v ges viss information om var de kulturhistoriska intressena finns men det är inte tillräckligt, skogsbrukets företrädare måste ges ytterligare och med direkt information för att öka kunskapen om de kulturhistoriska värdena (markägare, skogsbolag och skogsbrukets personal). Ytterst är det markägaren som har ansvar för att fornlämningar, andra kulturhistoriskt värdefulla lämningar och byggnader inte kommer till skada. Med rätt information kan markägaren i skogsbruket gå tillväga på ett sådant sätt att tillfredsställande hänsyn visas de kulturhistoriska intressena. Lika viktigt är att kommunen och skogsvårdsstyrelsen informeras om var kulturminnesvårdens intressen finns och att ett ökat informationsutbyte och samrådsförfarande sker mellan länsstyrelsen och skogsvårdsstyrelsen.

Vägbyggnad

Det äldre vägnät som finns är anpassat till landskap och miljö genom att följa åssträckningar, runda utstickande bergspartier och vara förbindelse-länk mellan gårdar och byar. De nyanlagda vägarna betjänar främst fjärrtrafiken och utnyttjas som transportsträckor mellan avlägsna lokaler. För att snabbt leda trafiken till målen anläggs raka och breda vägar genom jordbruks- och skogslandskap ofta en bit ifrån bebyggelsen. Även de äldre vägarna rätas och breddas varvid utstickande bergspartier sprängs sönder, nya broar anläggs och stenmurar och odlingsrösen tas bort.

Det är viktigt att man vid nydragning eller rätning och breddning av en gammal väg tar hänsyn till de kulturelement som finns i landskapet. Vissa av dessa har direkt anknytning till vägen såsom milstenar, vägmärken och väghållningsstenar. De är fornlämningar och lyder under fornminneslagen. Andra kulturelement som äldre broar, odlingsrösen och stenmurar har direkt eller indirekt anknytning till vägen. De båda senare visar att vägen har en viss ålder genom att den bildar stomme för odlingslandskapets uppbyggnad. Vid byggandet av en ny bro är det väsentligt att den gamla, i den mån det är möjligt, får finnas kvar och påminna om äldre tiders dimensioner och byggnadssätt.

Energi

Dagens energibehov och energiförbrukning är långt mycket större än gårdagens. Energin till vissa anläggningar alstras på platsen medan annan produceras på en plats och transporteras till konsumenten genom mark, luft eller vatten i utbyggda system. Energitillgången har konsekvenser för jord- och skogsbruk, natur- och kulturminnesvård och inte sällan uppstår

konflikter när det gäller anläggningar i samband med produktion och transport av energi samt vid åtgärder som syftar till att dämpa energiförbrukningen. Genom kraftledningsframdragningar, torvtäkt, byggande av vindkraftverk, solfångare och genom oförsiktig tilläggsisolering av byggnader ändras landskapsbilden vilket får en negativ inverkan på kulturhistoriskt värdefulla miljöer.

Genom de i programmet redovisade kulturhistoriska intresseområdena, förmedlas var man bör vara särskilt varsam med sådana projekt, men också i det övriga landskapet krävs hänsyn till kulturmiljön för att förhindra förvanskning. Med stöd av naturvårds- och byggnadslagstiftningen kan sådana företaganden regleras. (20 § NVL, 54 § BS)

Åtgärder för att minska energiförbrukningen genom utvändigt tilläggsisolering av byggnader utförs på många håll inom kommunen. Ändrar man härigenom avsevärt byggnadens yttre utseende krävs byggnadslov vid förfarandet, vilket det alltså blir tal om i flertalet fall där värdefulla byggnadsdetaljer, som snickerier, knutar och annat tas bort och kanske också fasadmaterialet byts ut, eller påsätts på annat sätt än det ursprungliga. Ett ovarsamt utvändigt tilläggsisolerat hus får ett förvanskat utseende utan egentligt egenvärde. Det är därför viktigt att kommunen aktivt ger upplysningar om byggnaders konstruktion och om att den minskade energiförbrukningen kan erhållas på annat sätt.

En broschyr som behandlar energibesparande åtgärder i kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Eksjö kommun, kommer att utges våren 1985.

Tätortsutbyggnad

Tätortsbebyggelsens utvidgning har konsekvenser för kulturminnesvården genom att delar av kulturlandskapet tas i anspråk. Den tidigare placeringen av bebyggelsen till impediment har genom befolkningsökningen fått träda tillbaka för placering på åkermark, i hag- och gammal ängs- mark.

Ur kulturhistorisk synpunkt särskilt värdefulla områden bör bevaras i ett så oförändrat skick som möjligt. Vid utbyggnad bör hänsyn tas till de kulturelement som finns i landskapet - äldre vägar kan planeras in och användas i nyanläggningen, stenmurar och odlingsrösen kan få finnas kvar i grönområden och liknande för att behålla kontinuiteten i utvecklingen. Även inom tätorterna sker förändringar av miljön genom rivningar, ny-, om- och tillbyggnader. Genom det underlagsmaterial i form av bebyggelseinventeringar och program som finns för kommunen redovisas de kulturhistoriska intressena, och kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer kan säkerställas i detaljplan eller ges särskilda riktlinjer i Kommunöversikten.

Kommunens folkmängd uppskattas förbli i det närmaste oförändrad fram till 1987, och för den ekonomiska situationen förutses heller ingen förändring, varför bostadsbyggandet antas minska. Den urbaniseringsprocess som sedan 1950 talet pågår i kommunen med avfolkning av landsbygden och en inflyttning till de mindre tätorterna och Eksjö stad som följd medför ändå att en viss utbyggnad av dessa kommer till stånd. Härvid är det viktigt att konsekvenserna av utbyggandet på ett tidigt stadium analyseras bl. a med hjälp av det program och de kulturhistoriska inventeringar som finns.

ANSVAR FÖR KULTURMILJÖN

Samhällets ansvar för kulturmiljön finns inskrivet i olika lagar. Den lagstiftning, som används när det gäller skydd av objekt och miljöer är i första hand kulturminnesvårdens speciallagstiftning, byggnads- och naturvårdslagstiftningen. Dessutom finns i skogsvårdslagstiftningen speciella hänsynsregler för bevakning av kulturvärdena. I ytterligare samhällssektorer lagstiftning diskuterar man att införa särskilda hänsynsregler.

Ett ansvar för och ett hänsynstagande till kulturmiljön är främst grundat på den enskildes insatser. Genom den enskildes vård och underhåll av bebyggelse och miljö tillvaratas kulturmiljön och en äldre tradition förs vidare. Genom ökad kunskap om kulturmiljön kan också ett ökat hänsynstagande utvecklas.

Ett ansvar finns också hos ideella organisationer, hembygdsföreningar m m och studieorganisationer att diskutera och föra ut kunskap om den lokala kulturmiljön.

Kommunens ansvar kommer främst till uttryck i den fysiska planeringen. Ansvaret här ligger hos byggnadsnämnden men också hos kulturnämnden, som det kommunala organ, som ska ge synpunkter till byggnadsnämnden i den fysiska planeringen, samt hos kommunstyrelsen, som ansvarig för den översiktliga planeringen och för bebyggelseutvecklingen i stort. Även i verksamhetsplaneringen och i den ekonomiska planeringen ska kulturminnesvården tillgodoses och när det gäller verkställighetssidan kommer ansvaret att förläggas till ytterligare nämnder och förvaltningar (fastighetsförvaltning, fastighetsnämnd, fritidsnämnd, kulturnämnd). Kulturminnesvården är alltså inte destinerad till en speciell nämnd eller förvaltning utan måste beaktas överallt inom kommunen. Kommunen har det största inflytandet över hur stora delar av kulturarvet, som ska överföras till kommande generationer.

Länsmuseet har sin del i ansvaret genom att bidra med material (inventeringar) för både kommunal och statlig planering. Länsmuseet fungerar också som sakkunnig åt länsstyrelsen och åt riksantikvarieämbetet. Dessutom lagrar museet data om kulturmiljön genom att samla in föremål och arkivalier, genom att uppteckna, intervjuva och dokumentera. Materialet används sedan i arbetet med att göra kulturarvet levande genom utställningar, information m.m.

Länsstyrelsen har, förutom det huvudsakliga ansvaret för den författningsmässigt reglerade kulturminnesvården också ett övergripande ansvar för att inventeringar av värde för kommunal planering kommer till stånd. Länsstyrelsen biträder kommunen och andra med råd och anvisningar vid planeringsarbete på alla nivåer. Länsstyrelsen har också det formella ansvaret för att i första hand vård av fornlämningar utförs. Även särskilt angelägen byggnadsvård kan initieras av länsstyrelsen, framförallt på byggnader av byggnadsminneskaraktär. Genom råd och anvisningar upplyser länsstyrelsen om hur kulturhistoriska intressen kan säkerställas.

Riksantikvarieämbetet har det övergripande ansvaret för kulturminnesvården, genom att ansvara för planering av verksamheten och därmed samarbeta med andra myndigheter, kommuner och ideella organisationer. Dess uppgift är också att bevaka kulturminnesvårdens intressen vid bebyggelse- och annan samhällsplanering.

Kommunal planering

Kommunen har sedan 1950-talet fått ett större ansvar för kulturminnesvården i samband med den kommunala planeringen och därmed bestämmanderätt över bygdens gestaltning och kommande utformning. Meningen är att de lokala förhållandena ska tas tillvara i planeringen, vilket är till gagn för kulturminnesvården eftersom det till stor del är de kulturhistoriska elementen - fornminnen, byggnader, kulturlandskap, stadskärnor etc, som skapar de lokala förhållandena.

Fysisk planering omfattar ny- och ombildningar men också upprätthållande av befintlig miljö. Genom att de kulturhistoriska intressena finns redovisade ges möjlighet att på ett tidigt stadium i planeringsprocessen agera och framföra önskemål för att bevara såväl områden som enstaka byggnader.

I början av 1970-talet påbörjades en fysisk riksplanering (FRP) för att åskådliggöra effekterna och konsekvenserna av olika markanvändningsalternativ. Syftet var att ange hur konflikter mellan skilda markanspråk skulle lösas, det gällde framförallt konflikter mellan förändringar och bevarande av landskapsbilden. Planen är rikstäckande och de olika intressena vägs mot varandra i fråga om betydelse för landet som helhet.

I inledningsskedet utpekades i kommunen enstaka byar och fornlämningsområden, som varande av riksintresse för kulturminnesvården. Den snäva tidsplanen tillät inga nya fältinventeringar utan sammanställningen byggde på befintligt inventeringsmaterial och enskilda tjänstemäns kunskaper.

Kommunens riksplanearbete redovisades i en "Generalplan för hela kommunen" som antogs av kommunfullmäktige den 26 februari 1976 och efter revidering den 17 februari 1977. En generalplan bör redovisa var de kulturhistoriskt särskilt värdefulla lämningarna finns. Generalplanen antas av kommunfullmäktige och blir vägledande för den kommande detaljplanläggningen. Generalplanen kan styra nybebyggelse och annan exploatering till för kulturminnesvården mindre känsliga områden. Då generalplan skall upprättas krävs samråd med bl a länsstyrelsen (14 § BL) varvid det finns möjligheter att på ett tidigt stadium föra in de kulturhistoriska intressena i plandiskussionen. Raä har också enligt 17 § BS möjlighet att före antagandet av generalplan avge yttrande över planen.

I generalplanen ingår bl a en kommunöversikt. Dess främsta uppgift är att ge riktlinjer för byggnadslov utanför detaljplanlagt område varvid de kulturhistoriska intressena redovisas. Vid en mer detaljerad planering kan den dessutom användas som bakgrundsmaterial. Till följd av samhällets pågående förändring och nytillkommande underlagsmaterial skall generalplanen och därmed kommunöversikten revideras fortlöpande. Det nya inventeringsmaterial, som framkom genom bebyggelseinventeringen av landsbygden 1981 - 1983 tillförde ny kunskap om kommunens kulturmiljöer, och de äldre bedömningarna bör därför omprövas, revideras och kompletteras inför förestående revidering av kommunöversikten.

Vid planering av mindre områden inför förestående förändring av markanvändningen bör områdesplaner redovisa huvuddragen i avvägningen mellan exploatering och bevarande. En kommunalt antagen områdesplan kan utgöra underlag för samråd i bostadslåneärenden där kulturhistoriskt betingade förhöjda låneunderlag och tilläggs lån kan komma ifråga.

I detaljplan (stads- eller byggnadsplan) kan definitiv ställning tas till vilka kulturhistoriska intressen, som skall säkerställas vid förändrad markanvändning. Vid upprättandet av stadsplan anger antikvarisk myndighet på grundkarta var fornlämningar och andra kulturlämningar, som har betydelse för planläggningen är belägna. För områden där bebyggelsen önskas bli bevarad i oförändrad form kan beteckningen Q (kulturresevat) användas och för områden där områdeskaraktären önskas bevarad, men bebyggelsen anses kunna tåla vissa förändringar och tillägg kan beteckningen q (område med kulturhistoriskt värdefull bebyggelse) användas. För Q-markerade områden bör i stadsplanens bestämmelse och beskrivning ingå råd och anvisningar samt riktlinjer vid utförande och utformande av nödtvungna nytillskott i miljön exempelvis i samband med brandskydd. Q-markering av byggnader eller miljöer kräver i princip fastighetsägarnas tillstånd.

Inom planlagt område kan också rivningsförbud enligt 35 a § BL utfärdas om detta är nödvändigt för att trygga bostadsförsörjningen eller för att bevara kulturhistoriskt eller miljömässigt värdefull bebyggelse. Förbudet utfärdas för högst 3 år men kan i vissa fall förlängas med 2 år.

Genom att allt byggande i princip kräver lov av byggnadsnämnden enligt byggnadsstadgans 54 och 75 §§ finns möjligheter till kontroll och reglering till förmån för kulturhistoriska intressen. Genom den allmänna lämplighetsprövningen enligt 29 § BS kan nybyggnad hindras om den tilltänkta byggnadsplatsen ligger inom område där kulturhistoriska eller miljömässiga skäl talar emot nybebyggelse. Regler om en byggnads yttre utformning finns i 38 § BS och om placering på tomt i 39 § BS.

Förutom här nämnda lagrum har kommunen dessutom möjlighet att via länsstyrelsen få förordnanden (ex enligt 86 § BL, enligt 7 och 19 §§ NVL och nybyggnadsförbud under pågående stadsplaneläggning) utlagda för att slå vakt om kulturhistoriskt värdefulla miljöer inom och utom detaljplanelagt område.

En ny plan- och bygglag (PBL) kommer förmodligen att tillämpas fr o m andra hälften av 1980-talet, varvid nu gällande förordningar enligt BL och BS kommer att upphöra. Sannolikt kommer dessa att ersättas av motsvarande bestämmelser i den nya lagen.

En viktig förändring är att 86 § BL, som statligt säkerställande-instrument, försvinner och ersätts av ett kommunalt förordnande. Miljöer av särskilt stort historiskt värde kan inte, på ett godtagbart sätt, säkerställas genom kommunala beslut, varför ett områdesskydd inom ramen för kulturminnesvårdens speciallagstiftning har diskuterats.

KOMMUNAL BEVARANDEMÅLSÄTTNING

Med den beskrivna bebyggelseutvecklingen inom Eksjö kommun (del I) som bakgrund kan följande kommunala bevarandemålsättning formuleras.

Det är väsentligt att kommunen verkar för att det kulturhistoriska värdet i byggnader och miljöer tillvaratas genom att:

- vara varsam med den lokala bebyggelsetraditionen och den typiska landskapsbilden och föra dessa vidare genom att vid förändring anpassa det nya till det gamla,
- särskilt uppmärksamma och slå vakt om de i programmet redovisade områdena vilket bl a innebär att, ägarna av fastigheter inom de aktuella områdena informeras om den kommunala viljan, riktlinjer för de olika områdena skrivs in i kommunöversikten, aktivt bevaka att programmet följs vid framtida planläggning, underlätta bevarandet av nämnda områden genom en aktiv markpolitik, årligen revidera åtgärdsprogrammet
- informera kommuninvånarna och lantbruksnämnden om den kommunala viljan i bevarandefrågan genom bl a informationsbroschyr
- utfärda råd och anvisningar för vård av byggnader
- åtaga sig fornvårdsarbetet och skylta samtliga fornlämningar.

REDOVISNING AV OMRÅDEN AV SÄRSKILT KULTURHISTORISKT VÄRDE

Nedan redovisas de kulturmiljöer i kommunen, vilka särskilt bör beaktas och bevaras och ägnas särskild hänsyn vid eventuell kommande byggnadslovsprövning. De har ett stort kulturhistoriskt värde genom att spegla bebyggelseutvecklingen i kommunen. För varje miljö finns förslag till åtgärder för bevarande och säkerställande. För samtliga områden samt för de enstaka objekt, som redovisas i del I föreslås att beslut fattas om tillämpning av 38 § BS utvidgade lydelse.

Efter redovisningen följer en sammanställning över föreslagna åtgärder för bevarande och säkerställande, ansvarsförhållande och prioritering. Områdena redovisas med nummer och namn i nummerordning, med hänvisning till del I.

- 1 BELLÖ SOCKENCENTRUM
 planförhållande: byggnadsplan
 riktlinjer: De om- och tillbyggnader som kan krävas bör utföras med hänsyn till äldre byggnadstradition. Eventuellt tillkommande bebyggelse måste anpassas till miljön. Området föreslås säkerställt genom beteckningen q i byggnadsplanen.

- 2 BRANTHÄLLA BY
 planförhållande: utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. Ingrepp som utplånar äldre kulturlandskaps-spår bör undvikas. Nödvändiga kompletteringar inom gårdsmiljöerna bör i form, skala, färg och material anpassas till den befintliga bebyggelsen. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.

- 3 EDSHULTS SOCKENCENTRUM
 planförhållande: kommunöversikt U 16 O, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Om- och tillbyggnader eller på annat sätt förändringar av befintlig bebyggelse eller eventuell nybebyggelse bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Området föreslås särkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt. Fornlämningen är skyddad enligt fornminneslagen.

- 4 EDSHULT SÄTERI
 planförhållande: kommunöversikt U 3 FL, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Om- och tillbyggnader bör anpassas till områdets bebyggelsekaraktär. Säteribebyggelsen är känslig för nyare inslag i miljön. Den karakteristiska bebyggelse- och landskapsbilden bör inte suddas ut av kringliggande bebyggelse. Tillkommande bebyggelse bör därför medges - och då med krav på anpassning - endast om den tillgodoser befintligt jordbruks behov. Manbyggnaden bör förklaras som byggnadsminne. I

området skall 38 § BS utvidgade lydelse tillämpas enligt beslut 1981-10-21. Sedan 1979-05-04 gäller ett förordnande enligt 86 § BL. Områdets fornlämningar skyddas enligt fornminneslagen.

- 5 **ÄRNABERGS BY**
 planförhållande: utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Om- och tillbyggnader eller andra förändringar av befintlig bebyggelse måste ske med största hänsyn till miljön. Eventuell nybebyggelse bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 6 **ASKERYDSVÄGEN**
 planförhållande: kommunöversikt O1, R8, U22, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. Förändringar av befintlig bebyggelse bör tillåtas endast med krav på anpassad utformning. Ingrepp som utplånar äldre kulturlandskapsspår bör undvikas. Vägsträckningen bör bibehållas liksom stengärdesgårdarna och lövträdesalleéerna, som på sina ställen kantar vägen. Vid lokalisering av nybebyggelse bör hänsyn tas till kulturlandskapet och rådande byggnadstradition. För miljöns helhet är ett fortsatt utnyttjande och brukande viktigt. Skydd för kulturlandskap och bebyggelse är önskvärt enligt 19 § NVL. I området skall 38 § BS utvidgade lydelse tillämpas enligt beslut 1981-10-21.
- 7 **BJÄSSARP**
 planförhållande: kommunöversikt U 15 O, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: De om- och tillbyggnader som kan krävas bör utföras med hänsyn till områdets enhetliga bebyggelsekaraktär. Den karakteristiska bebyggelsebilden är känslig för tillkommande bebyggelse, varför sådan endast i undantagsfall bör tillåtas och då med krav på anpassning till den lokala byggnadstraditionen. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 8 **BREVIK**
 planförhållande: kommunöversikt U 17, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. Förändringar av bebyggelsen måste ske med anpassning till rådande byggnadstradition. Det är angeläget att landskapets struktur och karaktär bibehålls i nuvarande omfattning. Tillkommande bebyggelse bör medges - och då med krav på anpassning - endast om den tillgodoser befintligt jordbruks behov. Den äldre vägsträckningen bör bibehållas.

Skydd för kulturlandskap och bebyggelse är önskvärt enligt 19 § NVL. Mangårdsbyggnaderna bör förklaras som byggnadsminnen. Områdets forn lämningar är skyddade enligt fornminneslagen.

- 9 BÖTTERYD
 planförhållande: utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Om- och tillbyggnader eller på annat sätt förändringar av bebyggelsen måste anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Nödvändiga kompletteringar av bebyggelsen bör anpassas i form, skala, färg och material. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 10 FLATHULT
 planförhållande: kommunöversikt R 8, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: De om- och tillbyggnader som kan krävas bör utföras men hänsyn till äldre byggnadstradition. Eventuellt tillkommande bebyggelse bör varsamt anpassas till miljön. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 11 ROTTNABY OCH SJÖ
 planförhållande: kommunöversikt U 17, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. Förändringar av bebyggelsen bör tillåtas endast med krav på anpassning till den lokala byggnadstraditionen. För miljön som helhet är ett fortsatt utnyttjande och brukande viktigt. Ingrepp som utplånar äldre kulturlandskapsspår bör undvikas. Området är känsligt för nybebyggelse. Eventuellt tillkommande bebyggelse måste ges en anpassad utformning och lokalisering till kulturlandskap och befintlig bebyggelse. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 12 RÄNNESLÄTT
 planförhållande: kommunöversikt R 4, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Stor restriktivitet mot förändring av byggnaderna. Tillkommande bebyggelse bör medges - och då med krav på anpassning - endast om den tillgodoser militärt behov. Vissa militära byggnader bör förklaras som byggnadsminnesmärken. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 13 SKIVERSTAD
 planförhållande: kommunöversikt U 22, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Om- och tillbyggnader bör anpassas till områdets bebyggelsekaraktär. Det är angeläget att landskapets struktur och karkatär bibehålls i nu-

- varande omfattning. Vid lokalisering av nybebyggelse bör hänsyn tas till kulturlandskapet på så sätt att nya byggnader läggs i anslutning till de befintliga.
Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
Fornlämningarna är skyddade enligt fornminneslagen.
- 14 **STENSGÖL**
planförhållande: utomplansbestämmelser
riktlinjer: Om- och tillbyggnader bör anpassas till områdets bebyggelsekaraktär. Vid lokalisering av eventuell nybebyggelse bör hänsyn tas till kulturlandskapet och bebyggelsen bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. För miljöns helhet är ett fortsatt brukande viktigt.
Manbyggnaderna på Stensgöl 1:8 och Stensgöl 1:22 bör förklaras som byggnadsminnen.
Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 15 **KÅRARP**
planförhållande: kommunöversikt U 17, utomplansbestämmelser
riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. Förändringar av bebyggelsen bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Nödvändiga kompletteringar inom gårdsmiljöerna bör anpassas i form, skala, färg och material.
Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 16 **FÖRÅSEN**
planförhållande: kommunöversikt U 15 O, utomplansbestämmelser
riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. De om- och tillbyggnader som kan krävas bör utföras med största hänsyn till den lokala byggnadstraditionen. Ingrepp som utplånar äldre kulturlandskapsspår bör undvikas. Tillkommande bebyggelse bör medgivas - och då med krav på anpassning - endast om den tillgodoser befintligt jordbruks behov. Byggnaderna bör rustas upp.
Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 17 **HULTS GAMLA SOCKENCENTRUM**
planförhållande: kommunöversikt R 10, utomplansbestämmelser
riktlinjer: De om- och tillbyggnader som kan krävas bör utföras med största hänsyn till äldre byggnadstradition.
Vid lokalisering av nybebyggelse måste hänsyn tas till kulturlandskapet på så sätt att nya byggnader läggs i anslutning till de befintliga.
Fornlämningarna bör vårdas.
Området föreslås säkerställt genom särskild rikt-

linje i kommunöversikt.
Fornlämningarna är skyddade enligt fornminneslagen.

- 18 **HULTS SOCKENCENTRUM**
planförhållande: kommunöversikt U 12 D U 16 O, utomplansbestämmelser
riktlinjer: Om- och tillbyggnader eller andra förändringar av bebyggelsen måste anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Nödvändiga kompletteringar inom gårdsmiljöerna bör anpassas i skala, form, färg och material till den befintliga bebyggelsen. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt, alternativt kan planläggning med beteckningen q i planen övervägas.
- 19 **HULTS SAMHÄLLE**
planförhållande: byggnadsplan
riktlinjer: Om- och tillbyggnader eller andra förändringar av bebyggelsen måste anpassas till områdets bebyggelsekaraktär. Nödvändiga kompletteringar inom gårdsmiljöerna bör tillåtas endast med krav på anpassning, i form, skala, färg och material, till den befintliga bebyggelsen. Området föreslås säkerställt genom beteckningen q i byggnadsplanen.
- 20 **KULLA BY**
planförhållande: kommunöversikt U 16 O, utomplansbestämmelser
riktlinjer: Om- och tillbyggnader måste ske med största hänsyn till rådande byggnadstradition. Komplettering av bebyggelsen bör ske genom varsamt anpassade byggnader. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 21 **SKEPPSÅS**
planförhållande: kommunöversikt R 10, utomplansbestämmelser
riktlinjer: Förändringar av bebyggelsen måste ske med största hänsyn till miljön och med anpassning till den lokala byggnadstraditionen. Komplettering av bebyggelsen bör medges - och då med krav på anpassning - endast om den tillgodoser befintligt jordbruks behov. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 22 **SKÄLLSNÄS**
planförhållande: kommunöversikt U 20, utomplansbestämmelser
riktlinjer: Om- och tillbyggnader bör anpassas till områdets bebyggelsekaraktär. Det är angeläget att landskapets struktur och karaktär bibehålls i nuvarande omfattning. Området är känsligt för nybebyggelse.

Vid lokalisering av eventuell nybebyggelse bör hänsyn tas till kulturlandskapet på så sätt att nya byggnader läggs i anslutning till de befintliga. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt. Fornlämningarna är skyddade enligt FML.

Konflikt: Eventuellt framtida ianspråktagande av området för fritidsbebyggelse. Största hänsyn måste tas till områdets kulturhistoriska intresse, varför tillkommande fritidsbebyggelse inte bör medges.

23 LILLA FAGERHULTS BY

planförhållande: utomplansbestämmelser

riktlinjer: De om- och tillbyggnader som kan krävas bör utföras med hänsyn till den lokala byggnadstraditionen. Eventuellt tillkommande bebyggelse kan ske genom varsam anpassning till kulturlandskap och befintlig bebyggelse.

Panelen på manbyggnaden Fagerhult 1:10 bör bevaras.

Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.

24 STORA FAGERHULTS BY

planförhållande: utomplansbestämmelser

riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. Förändringar av bebyggelsen måste ske genom varsam anpassning till den lokala byggnadstraditionen.

Ingrepp som utplånar äldre kulturlandskapsspår bör undvikas. Bebyggelsen är känslig för nyare inslag i miljön. Eventuell nybebyggelse bör läggas i anslutning till den befintliga.

Mangårdsbyggnaden, tvillingstugan på Fagerhult 2:3 bör förklaras som byggnadsminne.

Området föreslås säkerställt genom förordnande enligt 86 § BL.

25 HULTS BY

planförhållande: kommunöversikt U 6 FL, utomplansbestämmelser

riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. Ingrepp som utplånar äldre kulturlandskapsspår bör undvikas. Bebyggelsestrukturen i karakteristiskt höjdläge bör inte suddas ut av kringliggande bebyggelse. Nödvändiga kompletteringar inom gårdsmiljöerna bör anpassas i form, skala, färg och material till den befintliga bebyggelsen.

I området skall 38 § BS utvidgade lydelse tillämpas enligt beslut 1981-10-21. Ett förordnande enligt 86 § BL gäller sedan 1979-05-04.

- 26 HULTÅKRA BY
 planförhållande: utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Bebyggelsen bör bevaras och förändringar bör tillåtas endast med krav på anpassad utformning. Det är angeläget att landskapets struktur och karaktär bibehålles i nuvarande omfattning. Tillkommande bebyggelse bör medges - och då med krav på anpassning - endast om den tillgodoser befintligt jordbruks behov. Skydd för kulturlandskap och bebyggelse är önskvärt enligt 19 § NVL.
- 27 HÄSSLEBY SANATORIUM
 planförhållande: utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Eventuella förändringar av bebyggelsen bör anpassas till områdets bebyggelsekaraktär. Nödvändiga kompletteringar inom anläggningsmiljön bör anpassas i form, skala, färg och material till den befintliga bebyggelsen. Hela anläggningen bör förklaras som byggnadsminne.
- 28 BROARP
 planförhållande: kommunöversikt R 1, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Bebyggelsen bör bevaras, eventuella förändringar bör anpassas till befintlig bebyggelsekaraktär. Nödvändiga kompletteringar inom gårdsmiljöerna bör anpassas i form, skala, färg och material till den befintliga bebyggelsen. Manbyggnaderna på gårdarna Broarp 1:2 och Broarp 3:1 bör förklaras som byggnadsminnen. Området föreslås säkerställt genom särskilda riktlinjer i kommunöversikt. Fornlämningen skyddas enligt fornminneslagen.
 Konflikt: En framtida sträckning av riksväg 33 berör området. Största hänsyn måste härvid tas till områdets kulturhistoriska intresse.
- 29 MARKESTAD OCH HUNNERSTAD
 planförhållande: kommunöversikt U 20, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Eventuella om- och tillbyggnader eller andra förändringar av bebyggelsen bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Området är känsligt för nybebyggelse. Vid lokalisering av eventuellt tillkommande bebyggelse bör hänsyn tas till kulturlandskapet på så sätt att nya byggnader läggs i anslutning till de befintliga. Mangårdsbyggnaderna på Hunnerstad 1:1, 2:1 bör förklaras som byggnadsminnen. Viss del av området invid säteriet skyddas genom förordnande enligt 86 § BL 1979-06-20. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt. Fornlämningarna skyddas enligt fornminneslagen.
 Konflikt: Eventuellt framtida ianspråktagande av området för fritidsbebyggelse. Största hänsyn måste tas

till områdets kulturhistoriska intresse, varför tillkommande fritidsbebyggelse inte bör medges.

- 30 RYNINGSHOLM
planförhållande:
riktlinjer: kommunöversikt U2 FL, utomplansbestämmelser
Eventuella förändringar av befintlig bebyggelse bör utföras med största hänsyn till områdets bebyggelsekaraktär. Tillkommande bebyggelse bör medges - och då med krav på anpassnings - endast om den tillgodoser befintligt jordbruks behov. Manbyggnaden på Ryningsholm 3:1 bör förklaras som byggnadsminne. I området skall 38 § BS utvidgade lydelse tillämpas enligt beslut 1981-10-21. Ett förordnande enligt 86 BL gäller sedan 1978-08-18.
Fornlämningarna skyddas enligt fornminneslagen.
- 31 SJÖARP
planförhållande:
riktlinjer: kommunöversikt U 18, utomplansbestämmelser
Ingrepp som utplånar äldre kulturlandskapsspår måste undvikas. För att hålla området i hävd är det väsentligt att en fortsatt betning i området kan pågå.
Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt. Fornlämningarna skyddas enligt fornminneslagen.
Konflikt: Eventuellt framtida ianspråktagande av området för fritidsbebyggelse och friluftsanläggningar. Största hänsyn måste tas till områdets kulturhistoriska intresse, varför tillkommande bebyggelse inte bör medges.
- 32 ÖSTRA NÄS
planförhållande:
riktlinjer: kommunöversikt R 10, utomplansbestämmelser
De om- och tillbyggnader eller andra förändringar av befintlig miljö som kan krävas bör utföras med största hänsyn till äldre byggnadstradition. Vid lokalisering av eventuellt tillkommande bebyggelse bör hänsyn tas till kulturlandskapet på så sätt att nya byggnader läggs i anslutning till de befintliga. För miljöns helhet är ett fortsatt utnyttjande och brukande viktigt. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 33 PROSTTORP
planförhållande:
riktlinjer: kommunöversikt U 18, utomplansbestämmelser
De om- och tillbyggnader som kan krävas bör utföras med hänsyn till äldre byggnadstradition. Nödvändiga kompletteringar inom gårdsmiljöerna bör anpassas i form, skala, färg och material till den befintliga bebyggelsen.
Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.

Konflikt: Eventuellt framtida ianspråktagande av området för fritidsbebyggelse och friluftsanläggningar. Största hänsyn måste tas till områdets kulturhistoriska intresse varför fritidsbebyggelse och fritidsanläggningar inte bör medges.

34 BYRUM

planförhållande: kommunöversikt R 15, utomplansbestämmelser
riktlinjer: Ingrepp som utplånar fornlämningarna måste undvikas. För att hålla området i hävd är det väsentligt att en fortsatt betning i området kan pågå. Fornlämningarna bör rensas från påslängt skräp. Tillkommande bebyggelse i den omedelbara närheten bör inte medges.
 Området föreslås säkerställt genom särskilda riktlinjer i kommunöversikt.
 Fornlämningarna skyddas enligt fornlämningslagen.

35 KÄLLEBERG

planförhållande: utomplansbestämmelser
riktlinjer: Ingrepp som utplånar fornlämningarna måste undvikas. Vård av fornlämningarna är önskvärt. Tillkommande bebyggelse i den omedelbara närheten bör inte medges.
 Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
 Fornlämningarna skyddas enligt fornminneslagen.

36 BRUZHOLMS BRUK

planförhållande: kommunöversikt U 13 D, utomplansbestämmelser
riktlinjer: De om- och tillbyggnader som kan krävas måste utföras med största hänsyn till rådande byggnadstradition. För upprätthållande av den befintliga miljön är det viktigt att den outnyttjade bebyggelsen tas i bruk. Som fasadmateriäl bör den förefintliga förordas. Eventuellt tillkommande bebyggelse bör noga anpassas till den rådande bebyggelsekaraktären. För området föreslås att byggnadsplan upprättas. Beteckningen q föreslås för hela området.

37 BÖRSEBO BY

planförhållande: byggnadsplan för en del, utomplansbestämmelser för en del
 Vissa byggnader inom området är markerade med q.
riktlinjer: Om- och tillbyggnader och andra eventuella förändringar av bebyggelsen bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Vid eventuell komplettering av bebyggelsen måste hänsyn tas till kulturlandskapet på så sätt att nybebyggelse lokaliseras i anslutning till den befintliga bebyggelsen.

Del av området skyddas genom förordnande enligt 86 § BL sedan 1975-09-17.

- 38 HJÄLTEVAD
planförhållande: byggnadsplan
riktlinjer: Om- och tillbyggnader måste ske med krav på anpassning till områdets bebyggelsekaraktär. Det vore önskvärt att den enhetliga prägel bevaras genom samordning av tillbyggnads sätt, fasadmaterial och färgsättning. Som fasadmaterial bör den förefintliga förordas. Nödvändiga kompletteringar inom gårdsmiljöerna måste anpassas i form, skala, färg och material till den befintliga bebyggelsen.
- 39 HORNSVED
planförhållande: utomplansbestämmelser
riktlinjer: Om- och tillbyggnader eller andra förändringar av bebyggelsen bör ske med krav på anpassning till den lokala byggnadstraditionen. Nödvändiga kompletteringar inom gårdsmiljöerna måste anpassas i form, skala, färg och material till den befintliga bebyggelsen. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 40 HÖGEBERGS BY
planförhållande: utomplansbestämmelser
riktlinjer: Eventuella förändringar av bebyggelsen måste utföras med största hänsyn till den lokala byggnadstraditionen. Komplettering av bebyggelsen bör ske med varsamt anpassade byggnader, som läggs i anslutning till de befintliga. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 41 IDEKULLA BY
planförhållande: kommunöversikt U 7 FL, utomplansbestämmelser
riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. Eventuella förändringar måste ske med krav på anpassning till den lokala byggnadstraditionen. Ingrepp som utplånar äldre kulturlandskapsspår bör undvikas. Tillkommande bebyggelse bör medges - och då med krav på anpassning - endast om den tillgodoser befintligt jordbruks behov. I området skall 38 § BS utvidgade lydelse tillämpas enligt beslut 1981-10-21. Ett förordnande enligt 86 § BL gäller sedan 1973-04-19.

- 42 **INGATORPS KYRKBY**
 planförhållande: byggnadsplan
 riktlinjer: De om- och tillbyggnader eller andra förändringar som kan krävas bör utföras med största hänsyn till områdets bebyggelsekaraktär. Förefintliga fasadmaterial bör bibehållas, liksom uthusen som tillhör gårdsmiljöerna. Området är känsligt för nybebyggelse och kompletteringar bör ske endast inom gårdsmiljöerna med krav på anpassning i form, skala, färg och material till den befintliga bebyggelsen.
 Området föreslås betecknas med q i byggnadsplanen.
- 43 **NÄS BY**
 planförhållande: kommunöversikt R 14, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. Eventuella förändringar måste ske med hänsyn till den lokala byggnadstraditionen. Stor vikt måste läggas på att bevara ekonomibyggnader och uthus. Ingrepp som utplånar äldre kulturlandskapsspår måste undvikas. Tillkommande bebyggelse bör medges - och då med krav på anpassning - endast om den tillgodoser befintligt jordbruks behov.
 I området ska 38 § utvidgade lydelse tillämpas enligt beslut 1981-10-21. Ett förordnande enligt 86 § BL föreslås för området.
- 44 **PUKULLA BY**
 planförhållande: kommunöversikt R 11, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. Eventuella förändringar måste ske med hänsyn till den lokala byggnadstraditionen. Ingrepp som utplånar äldre kulturlandskapsspår bör undvikas. Den alltigenom ålderdomliga bebyggelsen är känslig för nyare inslag i miljön. Den täta ansamlingen av hus i karakteristiskt höjdläge bör inte suddas ut av kringliggande bebyggelse. Nödvändiga kompletteringar inom gårdsmiljöerna bör anpassas i form, skala, färg och material till den befintliga bebyggelsen.
 I området ska 38 § BS utvidgade lydelse tillämpas enligt beslut 1981-10-21. Ett förordnande enligt 86 § BL föreslås i hela området.
- 45 **RYSSEBO**
 planförhållande: utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Om- och tillbyggnader eller andra förändringar av bebyggelsen måste anpassas till områdets bebyggelsekaraktär. Tillkommande bebyggelse bör medges endast om den tillgodoser befintligt jordbruks behov. Vid lokalisering av nybebyggelse bör hänsyn tas till kulturlandskapet på så sätt att nya byggnader läggs i anslutning till de befintliga. För

miljöns helhet är ett fortsatt utnyttjande och brukande viktigt. Mangårdsbyggnaderna på Ryssebo 1:5 bör förklaras som byggnadsminnen. Skydd för kulturlandskap och bebyggelse är önskvärt enligt 19 § NVL.

46 RYSSEBO KVARNSTUGAN

planförhållande: utomplansbestämmelser

riktlinjer: De om- och tillbyggnader eller andra förändringar av bebyggelsen som kan krävas bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Det är angeläget att bebyggelsens och landskapets struktur och karaktär bibehålles i nuvarande omfattning. Endast nödvändiga kompletteringar - med krav på anpassning i form, skala, färg och material till den befintliga bebyggelsen - bör medges. Nya byggnader bör läggas i anslutning till de befintliga. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.

47 FORNLÄMNINGSOMRÅDE HULTNA

planförhållande: utomplansbestämmelser

riktlinjer: Ingrepp som utplånar fornlämningarna måste undvikas. Vård av fornlämningarna är önskvärt. Tillkommande bebyggelse i den omedelbara närheten bör inte medges. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt. Fornlämningarna skyddas enligt fornminneslagen.

48 FORNLÄMNING HEDA

planförhållande: utomplansbestämmelser

riktlinjer: Ingrepp som utplånar fornlämningen måste undvikas. Vård av fornlämningen är önskvärt. Tillkommande bebyggelse i den omedelbara närheten bör inte medges. Fornlämningen är skyddad enligt fornminneslagen.

49 BJÄLKERUMS BY

planförhållande: kommunöversikt U 21, utomplansbestämmelser

riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. Eventuella förändringar måste utföras med krav på anpassning till områdets bebyggelsekaraktär. Den välbevarade bebyggelsen är känslig för nyare inslag i miljön. Nödvändiga kompletteringar bör läggas i anslutning till den befintliga bebyggelsen och anpassas till den i form, färg, skala och material.

Området föreslås säkerställt genom särskilda riktlinjer i kommunöversikt.

Konflikt:

Eventuellt framtida ianspråktagande av området för fritidsbebyggelse. Största hänsyn måste tas till områdets kulturhistoriska intresse och tillkommande fritidsbebyggelse bör inte medges.

- 50 BREDEGÅRD KRÅKSHULT
 planförhållande: utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Om- och tillbyggnader bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Eventuellt tillkommande bebyggelse bör anpassas till den befintliga. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 51 FÅGELHULTS OCH ÅSA BYAR
 planförhållande: kommunöversikt U 5 FL, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. Eventuella förändringar måste anpassas till områdets bebyggelsekaraktär. Tillkommande bebyggelse bör medges - och då med krav på anpassning - endast om den tillgodoser befintligt jordbruks behov.
 I området skall 38 § BS utvidgade lydelse tillämpas enligt beslut 1981-10-21. Ett förordnande enligt 86 § BL gäller sedan 1973-04-11,
- 52 HULTNA BY
 planförhållande: utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Förändringar av bebyggelsen bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Det är av vikt att uthus och ekonomibygnader bevaras. Tillkommande bebyggelse bör anpassas till den befintliga i form, skala, färg och material.
 Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 53 KRÅKSHULTS KYRKBY
 planförhållande: utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Eventuella förändringar av bebyggelsen bör utföras med krav på anpassning till områdets bebyggelsekaraktär. Lindallén och de väl tilltagna trädgårdarna bör bibehållas. Komplettering med bostadsbyggnader bör ske med varsamt anpassade byggnader i anslutning till vägen.
 Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
- 54 KVILL
 planförhållande: kommunöversikt U 21, utomplansbestämmelser
 riktlinjer: Det är angeläget att områdets struktur och karaktär bibehålles. Det är också angeläget att byggnaderna och landskapet hålles i hävd. Bebyggelsen bör bevaras och eventuella förändringar måste anpassas till bebyggelsekaraktären och den lokala traditionen. På sikt är det önskvärt att manbyggnaden mer anpassas till miljön. Miljön är känslig för nyare inslag varför tillkommande bebyggelse bör medges endast med krav på anpassning i form, skala, färg och material till den befintliga bebyggelsen.

- Ett 86 § BL förordnande föreslås för hela området.
- Konflikt: Eventuellt framtida ianspråktagande av området för fritidsbebyggelse. Största hänsyn måste tas till områdets kulturhistoriska intresse och tillkommande fritidsbebyggelse bör inte medges.
- 55 NÄS BY
planförhållande: kommunöversikt U 21, utomplansbestämmelser
riktlinjer: Området bör hållas i hävd och bebyggelsen bevaras. Eventuella förändringar av bebyggelsen bör ske med största hänsyn till den lokala byggnadstraditionen. Vid lokalisering av nybebyggelse bör hänsyn tas till kulturlandskapet på så sätt att nya byggnader läggs i anslutning till de befintliga. Området föreslås säkerställt genom särskild riktlinje i kommunöversikt.
Konflikt: Fornlämningen är skyddad enligt fornminneslagen. Eventuellt framtida ianspråktagande av området för fritidsbebyggelse. Största hänsyn måste tas till områdets kulturhistoriska intresse och tillkommande fritidsbebyggelse bör inte medges.
- 56 MELLBY
planförhållande: kommunöversikt R 7, R 9, utomplansbestämmelser
riktlinjer: De om- och tillbyggnader eller andra förändringar av bebyggelsen som kan krävas bör utföras med största hänsyn till den lokala byggnadstraditionen. Det är angeläget att landskapets och bebyggelsens struktur och karaktär bibehålls i nuvarande omfattning. Tillkommande bebyggelse bör medges endast om den tillgodoser befintligt jordbruks behov.
I området ska 38 § BS utvidgade lydelse tillämpas enligt beslut 1981-10-21. Ett förordnande enligt 86 § BL gäller sedan 1975-09-17.

ENSTAKA OBJEKT SOM FÖRESLÅS BYGGNADSMINNESFÖRKLARADE (se del 1).

Stg 358 Hässleby gård, flygelbyggnaden (N). Mariannelund
Stg 358 Mekanisk verkstad. Mariannelund
Förenäs 1:4 manbyggnad. Höreda sn
Hagersryd 4:7 manbyggnad (1861). Eksjö landsförsamling
Sjövik 1:2 manbyggnaden. Hässleby sn
Skögle 1:4 manbyggnaden. Hässleby sn
Vithälla 1:1 hela gården. Kråkshults sn
Östraby 1:8 f d skola. Hults sn

SAMMANSTÄLLNING AV OVAN REDOVISADE OMRÅDEN OCH OBJEKT MED ÅTGÄRDSFÖRSLAG, BEFINTLIG REGLERING, ANSVARFÖRHÅLLANDE OCH TIDSLIG PRIORITERING.

Område	Befintlig reglering	Åtgärdsförslag	Ansvar	Prioriteringar
1 Bellö		Information till ägare o brukare	Eksjö museum, kultur- nämnden	1
		q-markering i byggnadsplanen	kommunen	5
2 Branthälla by		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum, kultur- nämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
3 Edshults sockencentrum	Fornlämningen skyddas enligt FML	Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
4 Edshults säteri	Skydd enligt 86 § BL o 38 § BS utvidgade lydelse. Fornlämningar skyddade enligt FML	Byggnadsminnesförklaring av manbyggnaden	Fastighetsäg länsstyrelsen	5
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Fortsatt vård o skyltning av fornlämn	länsstyrelsen (i samarbete m kommun, hembygdsför, markägare	1
5 Ärnabergs by		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	

Område	Befintlig reglering	Åtgärdsförslag	Ansvar	Prioriteringar
6 Askerydsvägen	Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse Fornlämningarna skyddas enligt FML Delar utgör R-område i KÖ	Skydd enligt 19 § NVL	länsstyrelsen	2
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
7 Bjässarp		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
8 Brevik	Fornlämningarna är skyddade enligt FML	Skydd enligt 19 § NVL	länsstyrelsen	3
		Information till ägare och brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Vård o skyltning av fornlämningarna	länsstyrelsen (i samarbete med kommunen, hembygdsför, markäg?)	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
9 Bötteryd		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
10 Flathult	R-område i KÖ	Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1

forts

Område	Befintlig reglering	Åtgärdsförslag	Ansvar	Prioriteringar
forts 10 Flathult		Skydd enligt 38 § BS ut- vidgade lydelse	kommunen	
11 Rottnaby, Sjö		Särskild rikt- linje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS ut- vidgade lydelse	kommunen	
12 Ränneslätt	R-område i KÖ	Särskild rikt- linje i KÖ	kommunen	1
		Information till de militära myn- digheterna	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS ut- vidgade lydelse	kommunen	
13 Skiverstad	Fornlämningarna är skyddade enligt FML	Fortsatt vård av fornlämningarna	länsstyrelsen (i samarbete med kommunen, hembygds- för och markägare?)	1
		Särskild rikt- linj i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS ut- vidgade lydelse	kommunen	
14 Stensgöl	Fornlämningen är skyddad enligt FML	Byggnadsminnes- förklaring av manbyggnaderna på Stensgöl 1:8 resp 1:22	fastighetsägare länsstyrelsen	4
		Särskild rikt- linje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
forts				

Område	Befintlig reglering	Åtgärdsförslag	Ansvar	Prioriteringar
forts 14 Stensgöl		Skydd enligt 38 § BS ut- vidgade lydelse	kommunen	
15 Kårarp		Särskild rikt- linje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS ut- vidgade lydelse	kommunen	
16 Föråsen		Upprustning av byggnaderna	fastighetsägaren	1
		Särskild rikt- linje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS ut- vidgade lydelse	kommunen	
17 Hults gamla sockencentrum	R-område i KÖ Fornlämningarna är skyddade enligt FML	Vård o skyltning av fornläm- ningarna	länsstyrelsen (i samarbete med mark- ägare, kommunen o hembygdsför?)	1
		Särskild rikt- linje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS ut- vidgade lydelse	kommunen	
18 Hults socken- centrum		Särskild rikt- linje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS ut- vidgade lydelse	kommunen	

Område	Befintlig reglering	Åtgärdsförslag	Ansvar	Prioriteringar
19 Hults samhälle		q markering i byggnadsplanen	kommunen	5
		Information till ägare o brukare	Eksjö kommun kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
20 Kulla by		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
21 Skeppsås	R-område i KÖ?	Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
22 Skällsnäs	Fornlämningarna är skyddade enligt FML	Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Vård o skyltning av fornlämningarna	länsstyrelsen (i samarbete med kommunen, hembygdsför o markägare?)	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
23 Lilla Fagerhults by		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1

forts

Område	Befintlig reglering	Åtgärdsförslag	Ansvar	Prioriteringar
forts 23 Lilla Fagerhults by		Skydd enligt 38 § BS ut- vidgade lydelse	kommunen	
24 Stora Fager- hults by		Byggnadminnes- förklaring av manbyggnaden St Fagerhult 2:3	fastighetsägaren länsstyrelsen	2
		Skydd enligt 86 § BL	kommunen länsstyrelsen	3
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS ut- vidgade lydelse	kommunen	
25 Hults by	Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse och 86 § BL	Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
26 Hultåkra by		Skydd enligt 19 § NVL	länsstyrelsen	3
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS ut- vidgade lydelse	kommunen	
27 Hässleby sanatorium		Byggnadsminnes- förklaring av hela anläggningen	fastighetsägare länsstyrelsen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS ut- vidgade lydelse	kommunen	
28 Broarp	R-område i KÖ fornlämningen skyddas enligt FML	Byggnadsminnes- förklaring av manbyggnaderna Broarp 1:2 o 3:1	fastighetsägare länsstyrelsen	3
forts				

Område	Befintlig reglering	Åtgärdsförslag	Ansvar	Prioriteringar
forts 28 Broarp		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
29 Markestad, Hunnerstad	För viss del gäller 86 § BL fornlämningarna skyddas enligt FML	Byggnadsminnesförklaring av mangårdsbyggnaderna på Hunnerstad 1:1 o 2:1	fastighetsägare länsstyrelsen	5
		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Vård o skyltning av fornlämningar	länsstyrelsen (i samarbete med kommun hembygdsför, markägare)	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
30 Ryningsholm	Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse och 86 § BL Fornlämningarna skyddas enligt FML	Byggnadsminnesförklaring av manbyggnaden	fastighetsägare länsstyrelsen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Fortsatt vård av fornlämningar	länsstyrelsen (i samarbete med kommunen, hembygdsför, markägare?)	1
		Skyltning av området	länsstyrelsen kommunen	1
31 Sjöarp	Fornlämningarna skyddas enligt FML	Fortsatt betning i området	markägaren	1
forts		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1

Område	Befintlig reglering	Åtgärdsförslag	Ansvar	Prioriteringar
forts 31 Sjöarp		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
32 Ö Näs	R-område i KÖ	Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
33 Prosttorp		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
34 Byrum	Fornlämningarna skyddas enligt FML R-område i KÖ	Upprensning av fornlämningarna o fortsatt betoning i området o skyltning av fornlämningarna	markägaren länsstyrelsen	2
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	
35 Källeberg	Fornlämningarna skyddas enligt FML	Vård o skyltning av fornlämningarna	länsstyrelsen (i samarbete med kommunen, hembygdsför, markägaren?)	3
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1

Område	Befintlig reglering	Åtgärdsförslag	Ansvar	Prioriteringar
36 Bruzaholms bruk		Byggnadsminnesförklaring av Bruzaholms herrgård	fastighetsägare länsstyrelsen	2
		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
37 Börsebo by	En del av området skyddas enligt 86 § BL, en del av byggnadsplan	Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
38 Hjaltevad		Information till ägare o brukare	Eksjö museum	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
39 Hornsved		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö kommun kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
40 Högebergs by		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
41 Idekulla by	Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse och enligt 86 § BL	Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1

Område	Befintlig reglering	Åtgärdsförslag	Ansvar	Prioriteringar
42 Ingatorps kyrkby		Q markering i byggnadsplan	fastighetsägare kommunen	4
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
43 Näs by	R-område i KÖ skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	Skydd enligt 86 § BL	länsstyrelsen kommunen	3
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
44 Pukulla by	R-område i KÖ skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	Fortsatt vård av landskapet	länsstyrelsen	1
		Skydd enligt 86 § BL	länsstyrelsen kommunen	3
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
45 Ryssebo		Byggnadsminnesförklaring av mangårdsbyggnaderna	fastighetsägare länsstyrelsen	4
		Skydd enligt 19 § NVL	länsstyrelsen	3
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
46 Ryssebo Kvarnstugan		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	

Område	Befintlig reglering	Åtgärdsförslag	Ansvar	Prioriteringar
47 Hultna	Fornlämningarna skyddas enligt FML	Vård o skyltning av fornlämningarna	länsstyrelsen (i samarbete med kommunen, hembygdsför, markäg?)	3
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
48 Heda	Fornlämningen skyddas enligt FML	Vård o skyltning av fornlämningen	länsstyrelsen (i samarbete med kommunen, hembygdsför, markäg?)	
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
49 Bjälkerums by		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	Eksjö museum kulturnämnden kommunen	1
50 Bredegård, Kråkshult		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
51 Fågelhults o Åsa byar	Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse o 86 § BL	Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
52 Hultna by		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	

Område	Befintlig reglering	Åtgärdsförslag	Ansvar	Prioriteringar
53 Kråkshults kyrkby		Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
54 Kvill		Skydd enligt 86 § BL	länsstyrelsen kommunen	3
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
55 Näs by	Fornlämningen är skyddad enligt FML	Särskild riktlinje i KÖ	kommunen	1
		Vård o skyltning av fornlämningen	länsstyrelsen (i samarbete med kommunen, hembygdsför, markäg?)	1
		Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	
56 Mellby	R-område i KÖ delar av området skyddas enligt 38 § BS utvidgade lydelse o 86 § BL	Information till ägare o brukare	Eksjö museum kulturnämnden	1
		Fortsatt vård o skyltning av fornlämningarna	länsstyrelsen (i samarbete med hembygdsför, kommunen och markägaren)	1
		Skydd enligt 38 § BS utvidgade lydelse	kommunen	

Enstaka byggnader utanför dessa om- råden enligt ovan	Byggnadsminnes- förklaring av	Ansvar	Prioriteringar
S Stg 358 Hässleby gd	Flygelbyggnad (N)	fastighetsägare länsstyrelsen	4
Stg 358 Mekanisk verkstad	Verkstadsbyggnad (1900)	fastighetsägare länsstyrelsen	4
Förenäs 1:4 Höreda sn	Manbyggnad	fastighetsägare länsstyrelsen	4
Hagersryd 4:7 Eksjö landsf	Manbyggnad (1861)	fastighetsägare länsstyrelsen	4
Sjövik 1:2 Hässleby sn	Manbyggnad	fastighetsägare länsstyrelsen	4
Skögle 1:4 Hässleby sn	Manbyggnad	fastighetsägare länsstyrelsen	4
Vithälla 1:1 Kråkshults sn	Hela gården	fastighetsägare länsstyrelsen	4
Östraby 1:8 Hults sn	F d skola	fastighetsägare länsstyrelsen	4

APPENDIX

Råd och anvisningar

- Bebyggelsens läge i landskapet:** Karakteristiskt för Eksjö kommun är att gårdar och byar ligger på höjder. Bebyggelsen bildar ofta sammanhållna grupper, som på ett vackert sätt samverkar med landskapet. Placeringen av nya hus påverkas idag av en mängd olika faktorer, vilket ibland kan leda till en splittrad landskapsbild. De traditionella samlade husgrupperna uppe på höjderna är efterföljansvärda exempel.
- Tak:** Taklutningen på äldre byggnader har anpassats efter nederbördsförhållanden och taktäckningsmaterial. Taklutningen på nybyggnader bör anpassas till lokala förhållanden. För val av takmaterial bör den befintliga bebyggelsens takmaterial vara vägledande. Blanka och skarpa färger på takmaterialet bör undvikas. Ett befintligt äldre takmaterial bör inte utbytas mot annat. Trasiga delar bör i stället kompletteras.
- Fasad:** Fasaderna på trähusen har behållits bara eller vanligen klätts med träpanel eller putsats. Fasadmaterialet bör inte utbytas mot annat, inte heller bör det påsättas på annat sätt än tidigare. Fasadmaterialet på nya hus måste anpassas till den befintliga bebyggelsen i omgivningen. Färgsättningen bör anpassas till landskapet och omgivande befintlig bebyggelse. Samma färg och färgmaterial, som byggnaden tidigare målats med bör användas. Merparten av den äldre bebyggelsen i Eksjö kommun är målade med falurött. Falurödfärg bör användas även i fortsättningen. Främmande material, som plåt och plast ska inte användas i äldre bebyggelsemiljöer.
- Fönster, dörrar detaljer:** Fönstrens utseende betingades tidigare av att äldre teknik inte medgav större glasrutor än ungefär 45x45 cm. Det vanligaste fönstret består av 6 smårutor 3 i varje fönsterluft. Vid nödvändigt byte bör fönster med samma dimension som tidigare insättas. Fönsteromfattningarnas överstycken är ibland profilerade. Denna detalj bör behållas vid eventuell renovering. Dörrarna och deras omfattningar är ofta den enda del av huset som givits estetisk utformning. Dörrarna gjordes av stående bräder som kläddes med profilerad panel eller av vackert utformade ramverk och dörrspeglar i varierande mönster. Vanligtvis var dörren dubbel. Den målades i en avvikande färg som harmonierade med fasadfärgen, på falurödmålade hus i Eksjö kommun målades den vanligen i ockragult. Dörrarna och deras omfattningar bör bibehållas eller vid nödvändigt byte göras i samma utförande. Den ursprungliga färgen bör också behållas. Den, på sena 1800-talshus och på hus från sekelskiftet, vanliga "snickarglädjen" bör också behållas. Skadade delar bör ersättas med nya.
- Omgivningen:** En gammal trädgård med träd och buskar, stenmurverk, jordkällare, brunnar o. dyl ska man vara aktsam om. Man bör undvika att föra in växter som verkar främmande eller moderna anläggningar som terrasser med stenplattor, stora stenpartier, plastskärmar och ytterbelysning på stolpar. Vid nybebyggelse bör den naturliga terrängen behållas och inte utslätas genom anläggning av stora plana eller terrasserade gräsmattor.

Den traditionella bebyggelsen sammansmälter till en enhet med landskapet genom sin form, skala, färg och material. När nya byggnader ska uppföras gäller det att studera dessa exempel och söka planera den nya bebyggelsen så att samma goda egenskaper uppnås. Då nybebyggelse sker i närheten av befintliga hus bör dessa betraktas som normgivande för de nya. Att ta hänsyn till äldre bebyggelse behöver inte innebära att nybebyggelsen ges ett gammaldags utseende. Det väsentliga är att nybyggnadens form, skala, färg och material samverkar med den äldre bebyggelsen.

Råd och anvisningar i samband med vård, underhåll, renovering och nybebyggelse går att få genom stadsarkitektkontoret i Eksjö, Eksjö museum och Jönköpings länsmuseum.

Bidrag och lån till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Ekonomiskt stöd till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse kan ges som

- 1 Bidrag till överkostnader, som uppkommer vid upprustning och vård.
- 2 Bidrag i form av beredskapsarbete för upprustning om det är påkallat av marknadspolitiska skäl.
- 3 Förhöjt låneunderlag och/eller tillägglån till överkostnader vid upprustning och ombyggnad av kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse.

- 1 Bidrag till överkostnader, som uppkommer vid upprustning och vård. Bidrag utgår till kommuner, enskilda, stiftelser, hembygdsföreningar m fl ägare av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och ges för att täcka de överkostnader, som kan uppstå t ex vid: krav på bibehållande av byggnadsdetaljer som saknar funktion för byggnadens nyttjande, krav på bevarande av byggnader som saknar användning, de s k överloppshusen, krav på bibehållande av särskilda material och byggnadstekniker, krav på bevarande av en kulturhistoriskt värdefull bebyggelsemiljö, arbeten som kräver medverkan av konservator eller annan specialist, särskilda utredningar som måste föregå renovering, antikvarisk kontroll och dokumentation av arbetet.

Bidrag kan ges med upp till 90 % av överkostnaden för byggnader av riksintresse eller av så stort värde att de kan skyddas enligt byggnadsminneslagen.

Övrig kulturhistoriskt värdefull bebyggelse kan få upp till 50 % av överkostnaden.

När det gäller statligt ekonomiskt stöd vid ombyggnad, vård och underhåll är det viktigt att kontakt med de antikvariska myndigheterna på Eksjö museum, länsmuseum eller länsstyrelsen tas i tid för att få reda på vilka förutsättningar för bidrag som föreligger.

Ansökan om bidrag ska ställas till Raä och inges till länsstyrelsen. Länsstyrelsen vidarebefordrar anmälan till Raä med yttrande. Raä bedömer om ansökan fyller kraven för bidrag.

- 2 Bidrag i form av beredskapsarbete för upprustning om det är påkallat av marknadspolitiska skäl.

Det ojämförligt största statliga stödet till byggnadsvården har under en följd av år utgått i form av bidrag till beredskapsarbeten,

Kommuner, enskilda, stiftelser, hembygdsföreningar m fl kan beviljas statsbidrag för att som beredskapsarbete utföra vård- och underhållsarbete på kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Detta kan endast beviljas då arbetsmarknadsläget så kräver t ex vid stor arbetslöshet bland byggnadsarbetare.

Här är det också viktigt att en tidig kontakt med de antikvariska myndigheterna tas för att förutsättningarna för bidrag ska klargöras.

Ansökningsblankett för beredskapsarbeten finns hos länsarbetsnämnden.

3 Förhöjt låneunderlag och/eller tillägglån till överkostnader vid upprustning och ombyggnad av kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse.

Med förhöjt låneunderlag menas att ett större bostadslån än normalt kan beviljas. En förutsättning är att byggnaden är av kulturhistoriskt intresse.

Vid lånebeloppets fastställande tas hänsyn till de överkostnader, som hör samman med vård och underhåll av äldre byggnader t ex bibehållandet av utsmyckningsdetaljer, äldre hantverksutförande, krav på särskilda material o s v.

Bli kostnaderna särskilt höga kan ett tillägglån beviljas. Tillägglån ges bara till byggnader som lyder under byggnadsminneslagen. Detta lån är ränte- och amorteringsfritt de första tio åren.

Ansökan om förhöjt låneunderlag och/eller tillägglån skall inges samtidigt med ansökan om det vanliga lånet till det kommunala förmedlingsorganet. Därifrån skickas den till länsbostadsnämnden, som inhämtar yttrande från de regionala antikvariska representanterna. Därefter går handlingarna till bostadsstyrelsen för granskning. Bostadsstyrelsen begär utlåtande från Raä och överlämnar därefter handlingarna med eget yttrande till regeringen där beslut slutligen fattas.

För förhöjd låneunderlag och tillägglån finns f n en låneram på 50 miljoner kronor per år.

Lagar av betydelse för kulturminnesvården

Lag den 12 juni 1942 (nr.350, Omtryckt 1976 nr 442) om fornminnen

Om fasta fornlämningar

- 1 § Fasta fornlämningar, bevarande minnet av fäderneslandets tidigare inbyggare, äro ställda under lagens hägn.

Ej må någon utan tillstånd enligt denna lag utgräva, rubba, överhölja eller eljest genom plantering eller bebyggelse eller på annat sätt förändra eller skada eller borttaga fast fornlämning.

Länsstyrelsen utövar tillsyn över fasta fornlämningar i länet. Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer har överinseende över skyddet och vården av de fasta fornlämningarna i riket. Lag 1976 nr 442.

- 3 § Till fast fornlämning hör så stort område på marken som tarvas för att bevara fornlämningen och bereda med hänsyn till dess art och betydelse nödigt utrymme däromkring. Har mark för fornlämning undantagits från delning vid lantmäteriförrättning enligt bestämmelser som gällde före ikraftträdandet av fastighetsbildningslagen (1970:988) eller tagit i anspråk genom expropriation, gällde de gränser som därvid bestämts.

Är ej området bestämt genom lantmäteriförrättning som avses i första stycket eller expropriation, äger länsstyrelsen fastställa gränserna för området. Upptages ärende härom annorledes än på framställning av markens ägare, skall denna underrättas om ärendet. Underrättelse skall delgivas ägaren på sätt om stämning i tvistemål är stadgat.

Med avseende å fideikommiss eller fastighet som innehaves under därmed jämförliga förhållanden eller med ständig besittningsrätt skall vad i denna lag sägs om markens ägare gälla innehavaren. Lag 1976 nr 442.

- 6 § Vill någon rubba, förändra eller borttaga fast fornlämning, må tillstånd därtill meddelas av länsstyrelsen, där fornlämningen finnes medföra hinder eller olägenhet som ej står i rimligt förhållande till dess betydelse. Vid ansökan om sådant tillstånd skall fogas noggrann beskrivning av fornlämningen.

Göres ansökan som nu sagts av annan än markens ägare, må ej ansökningen mot dennes bestridande bifallas utan att synerliga skäl därtill äro.

Då tillstånd lämnas, må därtill fogas de villkor som finnas skäligen erforderliga. Lag 1976 nr 442.

- 8 § Vid planerande av väganläggning eller annat arbetsföretag bör i god tid inhämtas, huruvida fast fornlämning kan beröras av företaget, samt där detta finnes vara förhållandet, samråd så snart ske kan äga rum med länsstyrelsen.

Anträffas under grävning eller annat arbete fast fornlämning som ej förut varit känd, skall arbetet i vad det rör fornlämningen

omedelbart avbrytas och den som leder arbetet utan dröjsmål göra anmälan om förhållandet hos länsstyrelsen.

Ansökan om tillstånd att rubba, förändra eller borttaga fornlämning som beröres av arbetet skall skyndsamt prövas enligt vad i 6 § stadgas. Lag 1976 nr 442.

Lag den 9 dec 1960 (nr 690, omtryckt 1976 nr 440) om byggnadsminnen

Om skyddsföreskrifter

2 § I samband med att byggnad förklaras för byggnadsminne skall genom skyddsföreskrifter angivas i vilka delar byggnaden icke må ändras samt i vilka hänseenden och på vad sätt byggnadens ägare har att sörja för vården av byggnaden. Då så erfordras, må föreskrifterna jämväl innehålla, att byggnaden kringliggande område skall hållas i sådant skick, att byggnadens utseende och karaktär icke förvanskas.

Skyddsföreskrifter skola i görligaste mån utformas i samförstånd med byggnadens ägare och ägare till kringliggande område. Genom skyddsföreskrifter må ägaren ej åläggas mera omfattande skyldigheter än som för bibehållande av byggnadsminnets kulturhistoriska värde är oundgängligen nödvändigt. Hänsyn skall tagas till byggnadens användning och ägarens skäligen önskemål.

Om förfarandet

6 § Ansökan att byggnad skall förklaras för byggnadsminne skall innehålla uppgift om den fastighet varå byggnaden är belägen och om fastighetens ägare ävensom beskrivning av byggnaden. I ansökningsen bör även angivas vilka omständigheter som åberopas för att byggnaden bör förklaras för byggnadsminne. Lag 1971 nr 1164.

7 § Då fråga väckts om byggnads förklarande för byggnadsminne må länsstyrelsen i avbidan på ärendets slutliga prövning för viss tid, dock högst sex månader, meddela förbud mot åtgärd, varigenom byggnadens kulturhistoriska värde kan minskas eller förstöras. Om synnerliga skäl äro därtill, må förbudets giltighetstid av länsstyrelsen förlängas, dock högst med sex månader varje gång.

I fråga om förbud som i första stycket sägs äger 5 § första stycket motsvarande tillämpning.

Ersättning enligt denna paragraf må, om skäl äro därtill, avräknas å gottgörelse, som sedemera kan komma att utgå enligt 5 §. Lag 1976 nr 440.

Ansvarsbestämmelser m m

17 § Den som i strid mot meddelande skyddsföreskrifter river eller annorledes förstör byggnadsminne eller ändrar det utan tillstånd enligt vad i 3 § sägs eller bryter mot förbud, som meddelas med stöd av 7 §, straffas med dagsböter.

18 § Har byggnadsminne ändrats i strid mot föreskrift, som meddelats med stöd av denna lag, och kan ändringen återställas, äger länsstyrelsen vid vite ålägga ägaren att vidtaga åtgärder härför.

Överexekutor äger meddela handräckning för att avbryta pågående förstörelse av byggnadsminne eller återställa detta eller om eljest så erfordras till efterlevnad av denna lag. Ansökan om handräckning må göras av länsstyrelsen eller allmän åklagare. Begär utmätningsman att kostnad för förrättningen skall förskjutas, må det ske av allmänna medel. I övrigt gälla enahanda bestämmelser, som äro stadgade för det i 191 § undersökningslagen avsedda fallet. Lag 1976 nr 440.

- 19 § Tillträde till byggnad, som förklarats såsom byggnadsminne eller beträffande vilken fråga väckts om sådan förklaring, må ej vägras myndighet, på vilken tillämpningen av denna lag ankommer. Sådan myndighet äger dock företaga de undersökningar beträffande byggnaden, som finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Föreskrifter rörande det offentliga byggnadsväsendet

Om byggnadsminnesmärken

- 18 § Är byggnadsverk, som i 16 § sägs, på grund av kulturhistoriskt eller konstnärligt värde att betrakta såsom minnesmärke, tillkommer det myndighet eller menighet eller annan, under vars förvaltning dylikt byggnadsverk står, att vid vården av detsamma taga särskild hänsyn till dess berörda egenskap.

I sådant avseende bör givas akt därpå, att förändring av byggnadsminnesmärke göres endast, såvida den är att ange såsom nödvändig, samt i förekommande fall utföres så, att byggnadens värde ur kulturhistoriskt eller konstnärlig synpunkt icke förringas.

Med reparations- och underhållsarbeten å byggnadsminnesmärke bör icke åsyftas att försätta detsamma i ett skick, som vorde det nytt, utan bör dylika arbeten utföras så, att byggnadens ålderdomliga karaktär och patina i möjligaste mån lämnas oberörda.

Från byggnadsminnesmärke borttagna yttre eller inre delar av kulturhistoriskt eller konstnärligt värde böra på lämpligt sätt förvaras, försedda med anteckning om deras förutvarande plats och tiden för deras borttagande. Nyttillkomna partier böra, där det ur konstnärlig och teknisk synpunkt är möjligt, såsom sådana på lämpligt sätt märkas.

Närmare föreskrifter och anvisningar rörande vården av byggnadsminnesmärken, som här avses, utfärdas av riksantikvarien.

Inseende över att dylika byggnadsminnesmärken lämpligen underhållas och vårdas utövas av riksantikvarien. KK 1967 nr 331.

- 20 § Kungl Maj:t bestämmer, på förslag av riksantikvarien och efter övriga vederbörande myndigheters hörande, vilka staten tillhöriga eller under stadsmyndighets eller statsinstitutions omedelbara inseende stående byggnadsverk skola, med hänsyn till egenskap av byggnadsminnesmärke, åtnjuta särskild därefter lämpad omvårdnad.

Riksantikvarien skall föra fullständig förteckning över dessa byggnadsminnesmärken. KK 1967 nr 331.

Förordning den 29 oktober 1971 (nr 860) om förvaltning av kyrklig jord

Förvaltningen

Allmänna bestämmelser

- 2 § Stiftsnämnden för förteckning över den kyrkliga jorden i stiftet.
- 3 § I förteckningen enligt 2 § anges för varje fastighet dels till vilket slag av kyrklig jord den är att hänföra, dels beteckning, storlek och läge.

Därutöver anges, så långt det kan ske, för

varje löneboställe dels i vad mån medel ur prästfond eller ersättning, som avses i 26 § lagen (1979:939) om förvaltning av kyrklig jord eller motsvarande äldre bestämmelse, använts för täckande av kostnad för förvärv, för amortering av lån ur kyrkofonden eller för värdebeständig rationalisering, dels från vilken fastighet använda fondmedel eller använd ersättning härrör,

varje löneboställe dels i vad mån medel ur prästfond eller ersättning, som avses i 26 § lagen (1970:939) om förvaltning av kyrklig jord eller motsvarande äldre bestämmelse, använts för täckande av kostnad för förvärv, för amortering av lån ur kyrkofonden eller för värdebeständig rationalisering, dels från vilken fastighet använda fondmedel eller använd ersättning härrör,

varje prästlönefondsfastighet ur vilka prästlönefonder medel för inköp tillskjutits vid tidpunkt som avses i 28 eller 29 § och från vilka fastigheter dessa fondmedel härrör.

För varje prästgård anges i förteckningen om den utgör en särpräglad miljö eller omfattar byggnad vilken har särskilt värde som exempel på viss tids byggnadsskick. För prästgård som utgör sådan miljö eller omfattar sådan byggnad anges dessutom de särskilda föreskrifter för vården och användningen av sådan prästgård eller byggnad som stiftsnämnden meddelat.

- 6 § Vid förvaltning av prästgård skall naturvårdens och kulturminnesvårdens intressen beaktas i skälig omfattning.

För vården och användningen av prästgård som utgör en särpräglad miljö meddelar stiftsnämnden särskilda föreskrifter. Motsvarande gäller i fråga om sådan byggnad på prästgård vilken har särskilt värde som exempel på viss tids byggnadsskick.

- 7 § Nybyggnad eller väsentlig ombyggnad av hus på prästgård får ske endast efter medgivande av stiftsnämnden. Detsamma gäller i fråga om annan åtgärd som kan inverka på den yttre eller inre byggnadskaraktären hos hus på prästgård.

Annan kyrklig jord

Allmänna bestämmelser

- 14 § Stiftsnämnden upprättar plan över

- 2 Åtgärder för beaktande av naturvårdens och kulturminnesvårdens intressen på löneboställena, församlingskyrkornas fastigheter, prästlönefondsfastigheterna, kyrkofondsfastigheterna och domkyrkans fastigheter i stiftet,
- 3 Vilka medel som bör användas för att genomföra åtgärder enligt 1 och 2.
- 15 § Stiftsnämnden omprövar plan enligt 14 § så snart det finns skäl därtill och minst en gång vart femte år.
- 16 § I ärende om upprättande eller omprövning av plan enligt 14 § skall stiftsnämnden samråda med lantbruksnämnden, med berörda kommuner och pastorat, med sådan församling i stiftet som förvaltar församlingskyrkas fastighet samt, i fråga om domkyrkas fastighet, med förvaltaren av domkyrkan. I ärende som rör naturvården eller kulturminnesvården skall nämnden samråda med länsstyrelsen.

Stiftsnämnden skall sända avskrift av plan enligt 14 § och av beslut om ändring av sådan plan till kammarkollegiet enligt de närmare bestämmelser som kammarkollegiet meddelar.

Det åligger stiftsnämnden att på lämpligt sätt underrätta förvaltare av kyrklig jord om de delar av plan enligt 14 § som berör förvaltaren. Motsvarande gäller i fråga om beslut om ändring i planen. F 1976 nr 499.

Naturvårdslag den 11 december 1964 (822)

Särskilda bestämmelser till skydd för naturmiljön.

1 § Naturen utgör en nationell tillgång som skall skyddas och vårdas. Den är tillgänglig för alla enligt allemansrätten. Envar skall visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med naturen. Kan vid arbetsföretag eller eljest skada å naturen ej undvikas, skola de åtgärder vidtagas som behövas för att begränsa eller motverka skadan.

19 § Område, inom vilket särskilda åtgärder behövas för att skydda eller vårda naturmiljön men som med hänsyn till den begränsade omfattningen av åtgärderna eller andra omständigheter ej lämpligen bör avsättas till naturreservat, kan av länsstyrelsen förklaras som naturvårdsområde. Är åtgärd som bör vidtagas så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras, skall området dock avsättas till naturreservat.

I beslut om bildande av naturvårdsområde skall angivas grunden för beslutet och föreskrivas de inskränkningar i nyttjandet av fastighet som behövas för att trygga ändamålet med beslutet såsom förbud mot eller föreskrifter i fråga om byggnad, upplag, schaktning, plantering och avverkning samt skyldighet för ägaren att tåla att på hans mark utföres röjning, plantering eller annan liknande åtgärd. Föreskrift kan innefatta förbud att vidtaga viss åtgärd utan länsstyrelsens tillstånd. 8 § andra stycket och 10-12 §§ äga motsvarande tillämpning i fråga om naturvårdsområde:

Bestämmelserna i denna paragraf skall ej avse bebyggelse inom område som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan. Lag 1974 nr 1025.

20 § Kan arbetsföretag, som ej omfattas av tillståndstvång enligt 18 eller 19 §§ komma att väsentligt ändra naturmiljön, skall innan företaget utföres, samråd ske med länsstyrelsen. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att inom landet eller del därav anmälan för samråd alltid skall göras i fråga om särskilda slag av arbetsföretag.

Beträffande arbetsföretag som sägs i första stycket äger länsstyrelsen förelägga företagaren att vidtaga de åtgärder som finns erforderliga för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön.

Bestämmelserna i denna paragraf skall ej avse bebyggelse inom område, som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan, och ej heller företag vartill tillstånd lämnats enligt vattenlagen (1918:523) eller miljöskyddslagen (1969:387). Lag 1974 nr 1025.

21 § Har byggnad inom område, som ej ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan, lämnats att förfalla och förfulas därigenom naturmiljön i väsentlig mån, äger länsstyrelsen förelägga ägaren att riva eller iståndsätta byggnaden eller annorledes avhjälpa saken. Lag 1974 nr 1025.

Skogsvårdslagen (1979:429)

1 § Skogsmark med dess skog skall genom lämpligt utnyttjande av markens virkesproducerande förmåga skötas så att den varaktigt ger en hög och värdefull virkesavkastning. Vid skötseln skall hänsyn tas till naturvårdens och andra allmänna intressen.

2 § Med skogsmark avses i denna lag

1 Mark som är lämplig för virkesproduktion och som inte i väsentlig utsträckning används för annat ändamål.

2 Mark där det bör finnas skog till skydd mot sand - eller jordflykt eller mot att fjällgränsen flyttas ned.

Mark som ligger helt eller i huvudsak outnyttjad skall dock inte anses som skogsmark om den på särskilda förhållanden inte bör tas i anspråk för virkesproduktion. Mark skall anses lämplig för virkesproduktion, om den enligt vedertagna bedömningsgrunder kan producera i genomsnitt minst 1 kbm virke om året per hektar.

21 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den hänsyn som skall tas till naturvårdens intresse vid skötseln av skog, såsom i fråga om hyggens storlek och utläggning, beståndsanläggning, kvarlämnande av trådsamlingar och skogsbilvägars sträckning.

Bemyndigandet medför inte befogenhet att meddela föreskrifter som är så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras.

Skogsvårdsförordningen (1979:791)

21 § Föreskrifter som avses i 21 § skogsvårdslagen (1979:429) om den hänsyn som vid skötseln av skog skall tas till naturvårdens intressen meddelas av skogsstyrelsen efter samråd med statens naturvårdsverk och annan central förvaltningsmyndighet som kan beröras.

Skogsvårdsstyrelsen skall samråda med kommunen i frågor av särskild vikt med hänsyn till de lokala förhållandena.

22 § För områden som är av utpräglat intresse för naturvården eller det rörliga friluftslivet och som angetts av länsstyrelsen i samråd med skogsvårdsstyrelsen kan naturvårdsinriktade skogsbruksplaner upprättas. Sådana planer upprättas av skogsvårdsstyrelsen och bekostas av staten.

Föreskrifter till 21 § Skogsvårdslagen

Skogsbruket skall bedrivas med beaktande av skogens betydelse för växter och djur, för vattenbalans och lokalklimat samt för friluftsliv och rekreation. Hänsyn skall tas till värdefull kulturmiljö och landskapsbild.

Intill bebyggelsen och i område som är av stor betydelse för vetenskaplig naturvård, friluftsliv, rekreation eller kulturminnesvård skall särskild hänsyn tas utöver den som skall iakttas på annan skogsmark.

Markberedning och plantering får inte utföras på stigar som är allmänt nyttjade eller av kulturhistoriskt intresse och inte heller på permanenta spår och leder. I särskilt stigtäta områden nära tätort eller i rekreations-

områden gäller detta av praktiska skäl endast huvudstråken och de kulturhistoriska intressanta stigarna.

Smärre inägor i välbesökta närströvområden och små öppna partier omedelbart intill bebyggelse eller rast-, bad-, campingplatser m m skall om så är påkallat undantas från plantering.

Varsamhet med miljön skall iakttagas i närheten av fornlämningar och andra kulturminnen.

(För markberedning genom hyggesplöjning gäller samrådsskyldighet med länsstyrelsen enligt 20 § naturvårdslagen och 23 § naturvårdsförordningen. Även 8 § fornminneslagen är tillämplig i fråga om samråd före hyggesplöjning.)

Allmänt nyttjade stigar, permanenta spår och leder samt stigar, vägar och - i den mån det är påkallat - andra objekt av kulturhistoriskt intresse skall rensas från röjnings- och avverkningsavfall. Desutom bör skogstransporter på dem undvikas. Besvärande körskador skall lagas så att framkomligheten inte försämras. I särskilt stigtäta områden nära tätort eller i rekreationsområden gäller detta av praktiska skäl endast huvudstråken och de kulturhistoriskt intressanta stigarna.

Skogsvägsbyggnad - Vid någorlunda jämbördiga alternativa sträckningar skall den sträckning väljas som innebär minsta negativa inverkan på natur- och kulturmiljön. Skogsbilvägar skall ges sådan sträckning att vägen så litet som möjligt framhävs i landskapet.

Föreningar, nämnder, institutioner, myndigheter som arbetar med kulturminnesvård.

KOMMUNEN

Byggnadsnämnden svarar för den fysiska planeringen och för tillstånd till byggnad och rivning. Vid planering och byggnadslovsgivning bör byggnadsnämnden tillse att hänsyn tas till de kulturhistoriska intressena.

Kulturnämnden bevakar de kulturhistoriska intressena bl a genom att ta initiativ till inventeringar, dokumentation, information och bevarande.

Fritidsnämnden kan i samband med planering och åtgärder för det rörliga friluftslivet medverka till att kulturmiljöerna görs tillgängliga för allmänheten.

Fastighetskontoret svarar för den fortlöpande tillsynen och vården av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen i kommunens ägo.

Hembygdsföreningarna i kommunen är av stort värde som bygdens företrädare för kulturminnesvård. Många föreningar bedriver ett lokalt arbete som i många stycken liknar läns museets. I hembygdsgårdar och arkiv lagras resultatet av inventeringar, dokumentation och insamlingar inom respektive förenings arbetsfält.

Följande hembygdsföreningar finns inom kommunen: Bellö hembygdsförening, Eksjö fornminnes- och hembygdsförening, Föreningen Eksjö sockens hembygdsgård, Hults hembygdsförening, Mariannelunds och Hässleby hembygdsförening, Höreda hembygdsförening, Ingatorps hembygds- och samhällsförening, Kråkshults hembygdsförening och Mellby hembygdsförening.

Eksjö museum biträder kulturnämnden med dess uppgifter, dessutom utför museets personal egen dokumentation samt ger information om kulturmiljön till allmänheten. Resultaten av inventeringar och dokumentation finns arkiverade på museet. Där finns också ett socken- och ett klipparkiv, samt en omfattande föremålssamling. Museets personal hjälper till med råd och anvisningar angående kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

LÄNET

Länsmuseets personal biträder, som sakkunniga kommunerna i deras kulturminnesvårdsarbete och vid planering. På uppdrag av länsstyrelse eller kommun utförs inventeringar. Urval och antikvarisk kontroll sker också genom länsmuseets försorg. Verksamheten ägnas också åt insamling av föremål och arkivalier samt dokumentation, materialet används sedan på olika sätt för att levandegöra kulturarvet. Länet kulturhistoriska inventeringsmaterial förvaras på museet liksom arkivalier från samtliga socknar i länet. Museets personal hjälper till med råd och anvisningar angående kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Länsstyrelsen genom länsantikvarien biträder som sakkunnig kommunerna i deras kulturminnesvårdsarbete och vid planering. Länsantikvarien ser till att inventeringar av värde för kommunal planering kommer till stånd, och biträder med råd och anvisningar. Länsantikvarien initierar också vård av fornlämningar och landskapsavsnitt samt särskilt

angelägen byggnadsvård. I verksamheten ingår även råd och anvisningar angående kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

LANDET

På Riksantikvarieämbetet dokumenterar man vårt lands bebyggelse och odlingshistoria. Det är också Riksantikvarieämbetets uppgift att bevara den byggda och odlade miljön i den utsträckning som krävs för att göra den historiska utvecklingen begriplig, men också därutöver att bevara det fysiska kulturarvet som ett allmänt berikande inslag i samhällsmiljön. Riksantikvarieämbetet har det övergripande ansvaret för kulturminnesvården genom tillsyn, granskning och lagtillämpning, inventering och dokumentation, fastighetsförvaltning och monumentvård, utveckling och forskning.

Härutöver finns arkiv (Landsarkiv, Folkminnesarkiv osv) museer (Statens historiska museum, Nordiska museet osv) och institutioner (ex vid universiteten Lund, Uppsala osv) som också arbetar med insamling, dokumentation och forskning för att göra kulturarvet levande och öka förståelsen för historien och våra dagars samhälle.

I EKSJÖ STAD FINNS FÖRSLAG PÅ ATT FÖLJANDE BYGGNADER
SKA UPPTAS SOM BYGGNADSMINNESMÄRKEN

Göta Ingenjörskårs (Ing 2) kasern, stg 49, Eksjö, byggd 1906
Officersmässen Trianon med flyglar, stg 254, Eksjö

FÖLJANDE FASTIGHETER ÄR FÖRESLAGNA TILL BYGGNADS-
MINNEN

Stg 399, gamla vattentornet
Boktryckaren 6, Nygatan 11, Bostads- och uthus
Borgen 2, Stora Torget 2, Bostads-, affärs- och uthus
Brännerigården 1, Arendt Byggmästares gata 18, Bostads- och uthus
Hantverkaren 3, N Storgatan 47, Bostadshus
Jägaren 7, Tullgatan 10, 2 Bostads- och 1 uthus
Komministern 2, N Storgatan 24, Affärs-, bostads- och uthus
Lyckan 1, Västerlånggatan 3, Folketshus
Societeten 1, Lilla Torget 1, Affärs-, bostads- och uthus
Tigern 1, Nybrogatan 1, Bostads-, affärs- och uthus
Tigern 2, Österlånggatan 9/Jungfrugatan 4, Bostads- och uthus
Vaxblekaren 1, Arendt Byggmästares gata 10, Bostads- och uthus
Vaxblekaren 2, Arendt Byggmästares gata 8, Bostadshus
Vaxblekaren 5, Arendt Byggmästares gata 2, Affärs- och bostadshus

LITTERATURFÖRTECKNING

Bevarandeplan för Vaxholm. 1979

Byggnadsforskningens informationsblad B 10:1972. Underhåll av gamla hus av Ingmar Holmström och Christina Sandström, Stockholm.

Byggnadstradition i Västernorrland. Utgiven av länskommittén för europeiska byggnadsvårdsåret i Västernorrlands län i samverkan med Sundsvallsbanken. Länsstyrelsen Härnösand.

Generalplan för hela Eksjö kommun 1976. Reviderad 1977, Eksjö.

Gustawsson, K A 1970. Fornminnesvård. Vården av fornminnen och landskap. 2:a upplagan, Stockholm.

Janson, S 1974. Kulturvård och samhällsbildning. Nordiska museets handlingar 83, Lund.

Kronobergsboken 1981. Historia för framtiden. Kulturminnesvårdsprogram för Kronobergs län. Utgiven av Kronobergs läns hembygdsförbund, Växjö.

Kulturminnesvården. En sammanställning av gällande lagstiftning 1979 av K E Högner. 2:a upplagan, Uddevalla.

Kulturminnesvårdsprogram. Tjörns kommun 1979-80.

Landskap och bebyggelse i Västerviks kommun 1983, Västervik.

Med arkeologen Sverige runt 1980. När? Var? Hur? serien, Uddevalla.

Miljöer och större områden av betydelse för kulturminnesvården. Beskrivning till redovisning, sammanställd inom Riksantikvarieämbetet. Civildepartementet, förarbeten för fysisk riksplanering, underlagsmaterial nr 23, Stockholm 1972.

Museiteknik 1976. Utgiven av Phebe Fjellström, Lund.

Naturinventering 1975. Eksjö kommun av Pelle Nordmalm och John Harringer. Länsstyrelsen i Jönköpings län 1980. Jönköping.

Program för kulturminnesvård Åmåls kommun 1983. Vänersborg.

Riksantikvarieämbetet 1969. Inventering av fasta fornlämningar, arbetsföreskrifter. Red av K-G Selinge. Småskrifter och särtryck nr 14. Stockholm.

Riksantikvarieämbetet rapport D 11 1976. Miljöer i kulturlandskap. En kulturhistorisk studie inom Linköpings kommun av K-G Selinge, H Wigertz, B Winberg och B Åkerlund. Stockholm.

Riksantikvarieämbetet. Dokumentationsbyrån, sektionen för fornminnesinventering. Promemorior och arbetshandlingar Nr 1978:30. Översiktlig fornlämningsanalys för Eksjö kommun, Jönköpings län av Marianne Frykman. Stockholm.

Riksantikvarieämbetet. 1982. Kulturminnesvård. nr 1 och 3. Stockholm.

Riksantikvarieämbetet och Statens Naturvårdsverk 1982. Kulturlandskapet, samarbete naturvård- kulturminnesvård. Stockholm.

Statens offentliga utredningar 1979:17. Kulturhistorisk bebyggelse värd att vårda. Stockholm.

